2024/1747

26.6.2024 г.

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2024/1747 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 13 юни 2024 година

за изменение на регламенти (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 по отношение на подобряването на структурата на пазара на електроенергия в Съюза

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 194, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ([1]),

като взеха предвид становището на Комитета на регионите ([2]),

в съответствие с обикновената законодателна процедура ([3]),

като имат предвид, че:

(1) От септември 2021 г. насам се наблюдават много високи цени и нестабилност на пазарите на електроенергия. Както е посочено от Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER) в нейната окончателна оценка на структурата на пазара на едро на електроенергия в ЕС от април 2022 г., това се дължи главно на високата цена на газа, който се използва като суровина за производството на електроенергия.

(2) Ескалацията на руската агресивна война срещу Украйна, която е страна по Договора за създаване на Енергийна общност ([4]), и свързаните с нея международни санкции от февруари 2022 г. насам доведоха до криза с доставките на газ, причиниха сътресения на световните енергийни пазари, изостриха проблема с високите цени на газа и оказаха значително верижно въздействие върху цените на електроенергията. Руската агресивна война срещу Украйна предизвика несигурност също така по отношение на доставките на други суровини, като например антрацитни и черни въглища и суров нефт, използвани в инсталации за производство на електроенергия. Тази несигурност доведе до значително допълнително увеличаване на нестабилността на цените на електроенергията. Намалената наличност на някои ядрени реактори и ниското производство от страна на водноелектрическите централи доведоха до допълнително увеличение на цените на електроенергията.

(3) В отговор на тази ситуация, в съобщението си от 13 октомври 2021 г. „Справяне с нарастващите цени на енергията: набор от мерки за действие и подкрепа“ Комисията предложи набор от мерки, които Съюзът и неговите държави членки могат да използват за справяне с непосредственото въздействие на високите цени на енергията върху домакинствата и предприятията, включително подпомагане на доходите, данъчни облекчения, икономии на енергия и мерки за съхранение на горива, и за укрепване на устойчивостта на бъдещи ценови шокове. В съобщението си от 8 март 2022 г., озаглавено „REPowerEU: Съвместни европейски действия за по-сигурна и устойчива енергия на достъпни цени“, Комисията очерта редица допълнителни мерки за укрепване на инструментариума и за реакция на нарастващите цени на енергията. На 23 март 2022 г. Комисията също така установи временна рамка за държавна помощ, за да допусне определени субсидии с цел смекчаване на въздействието на високите цени на енергията.

(4) В съобщението си от 18 май 2022 г. Комисията представи плана REPowerEU, се който се въвеждат допълнителни мерки, насочени основно към икономиите на енергия, диверсификацията на енергийните доставки, целта за увеличена енергийна ефективност и ускореното внедряване на енергията от възобновяеми източници с цел да се намали зависимостта на Съюза от руските изкопаеми горива, включително предложение за увеличаване на целта на Съюза за 2030 г. брутното крайно потребление на енергия от възобновяеми източници на 45 %. Освен това в съобщението на Комисията от 18 май 2022 г. „Краткосрочна намеса на енергийния пазар и дългосрочни подобрения на структурата

([1]) ОВ C 293, 18.8.2023 г., стр. 112.
([2]) ОВ C, C/2023/253, 26.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj.
([3]) Позиция на Европейския парламент от 11 април 2024 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 21 май 2024 г.
([4]) ОВ L 198, 22.7.2006 г., стр. 18.

на пазара на електроенергия — курс за действие“, в допълнение към определянето на допълнителни краткосрочни мерки за справяне с високите цени на енергията, бяха набелязани потенциални области за подобряване на структурата на пазара на електроенергия и беше обявено намерението да се направи оценка на тези области с оглед на промяна на законодателната рамка.

(5) За да се справи спешно с кризата, свързана с цените на енергията, и с опасенията, свързани със сигурността, и за да противодейства на покачването на цените за гражданите, Съюзът прие няколко правни акта, включително Регламент (ЕС) 2022/1032 на Европейския парламент и на Съвета ([5]), с който се въведе строг режим за съхраняване на газ, Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета ([6]), с който бяха осигурени ефективни мерки за намаляване на потреблението на газ и електроенергия, Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета ([7]), с който се въведоха режими за ограничаване на цените, за да се избегнат извънредни печалби както на пазара на газ, така и на пазара на електроенергия, и Регламент (ЕС) 2022/2577 на Съвета ([8]), с който се установиха мерки за ускоряване на процедурите за издаване на разрешения за инсталации за енергия от възобновяеми източници.

(6) Добре интегрираният пазар на енергия, основан на регламенти (ЕС) 2018/1999 ([9]) и (ЕС) 2019/942 ([10]), както и на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета ([11]), и на директиви (ЕС) 2018/2001 ([12]), (ЕС) 2018/2002 ([13]) и (ЕС) 2019/944 ([14]) на Европейския парламент и на Съвета, които заедно се означават като пакета „Чиста енергия за всички европейци“, приет през 2018 г. и 2019 г. (наричан по-долу „пакетът „Чиста енергия“), позволява на Съюза да се възползва от икономическите ползи от единния пазар на енергия при всякакви условия, като гарантира сигурността на доставките и поддържа процеса на декарбонизация, за да се постигне целта за климатична неутралност на Съюза. Освен това трансграничната междусистемна свързаност гарантира по-безопасна, по-надеждна и по-ефективна експлоатация на електроенергийните системи, както и по-голяма устойчивост на ценови сътресения в краткосрочен план.

(7) Укрепването на вътрешния пазар на енергия и постигането на целите в областта на климата и енергийния преход изискват значително модернизиране на електроенергийната мрежа на Съюза, за да може да се осигурят условия за мащабни увеличения на производствения капацитет за енергия от възобновяеми източници, със зависещо от атмосферните условия вариране на произведените количества и променящи се модели на енергийните потоци в целия Съюз, както и за да може да се отговори на нов тип търсене, като например на електрически превозни средства и термопомпи. Инвестициите в мрежи, както в национален, така и в транснационален план, са от решаващо значение за правилното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия, включително за сигурността на доставките. Тези инвестиции са необходими за интегриране на енергията от възобновяеми източници и нейното търсене в контекст, в който местата на генериране и на използване на такава енергия са по-отдалечени, отколкото в миналото, и в крайна сметка за постигане на целите на Съюза в областта на климата и енергетиката. Поради това всяка реформа на пазара на електроенергия на Съюза следва да допринесе за по-интегрирана европейска електроенергийна мрежа, за да се гарантира, че всяка държава членка достига равнище на междусистемна електроенергийна свързаност в съответствие с целта за 2030 г. за междусистемна електроенергийна свързаност от най-малко 15 % съгласно член 4, буква г), точка 1 от Регламент (ЕС) 2018/1999, че този капацитет за междусистемна свързаност се използва във възможно най-голяма степен за трансгранична търговия и че електроенергийната мрежа и инфраструктурата за свързаност на Съюза са изградени или модернизирани, като например проектите на Съюза от общ интерес, създадени съгласно Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета ([15]). На всички граждани и предприятия в Съюза следва да се осигури подходяща свързаност, тъй като това може да доведе до значителни възможности за тях да участват в енергийния преход и цифровата трансформация на Съюза. Следва да се обърне специално внимание на

([5]) Регламент (ЕС) 2022/1032 на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2022 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2017/1938 и (ЕО) № 715/2009 във връзка със съхранението на газ (ОВ L 173, 30.6.2022 г., стр. 17).

([6]) Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета от 5 август 2022 г. относно координирани мерки за намаляване на търсенето на газ (ОВ L 206, 8.8.2022 г., стр. 1).

([7]) Регламент (ЕС) 2022/1854 на Съвета от 6 октомври 2022 г. относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията (ОВ L 261 I, 7.10.2022 г., стр. 1).

([8]) Регламент (ЕС) 2022/2577 на Съвета от 22 декември 2022 г. за определяне на рамка за ускоряване на внедряването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 335, 29.12.2022 г., стр. 36).

([9]) Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1).

([10]) Регламент (ЕС) 2019/942 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за създаване на Агенция на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 22).

([11]) Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 54).

([12]) Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

([13]) Директива (ЕС) 2018/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за изменение на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 210).

([14]) Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 125).

([15]) Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура, за изменение на регламенти (ЕО) № 715/2009, (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 и на директиви 2009/73/ЕО и (ЕС) 2019/944 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 347/2013 (ОВ L 152, 3.6.2022 г., стр. 45).

най-отдалечените региони, посочени в член 349 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), в който се признават конкретните им ограничения и се предвижда приемането на конкретни мерки в това отношение.

(8) Настоящата структура на пазара на електроенергия спомогна, наред с другото, за появата на нови и иновативни продукти, услуги и мерки на пазарите на електроенергия на дребно, като подкрепи енергийната ефективност и разпространението на енергия от възобновяеми източници и подобри избора, за да помогне на потребителите да намалят сметките си за енергия, включително чрез малки по мащаб инсталации за производство на електроенергия и нови услуги за осигуряване на оптимизация на потреблението. Надграждането и оползотворяването на потенциала на цифровизацията на енергийната система, като например активното участие на потребителите, е ключов елемент на бъдещите пазари и системи за електроенергия в Съюза. Едновременно с това е необходимо да се зачита изборът на потребителите и да се даде възможност на потребителите да се възползват от различни оферти за договори, както и да се предпазват битовите клиенти от високите цени по време на енергийна криза. Интегрирането на енергийната система има за цел планирането и функционирането на енергийната система като цяло, в рамките на множество енергийни носители, инфраструктури и сектори на потребление, като се създадат стабилни връзки между тях, осигурят се полезни взаимодействия между тях и подкрепа от цифровизацията, с цел доставяне на сигурна, финансово достъпна, надеждна и устойчива енергия.

(9) В контекста на енергийната криза настоящата структура на пазара на електроенергия разкри редица недостатъци и непредвидени последици, свързани с въздействието на високите и нестабилни цени на изкопаемите горива върху краткосрочните пазари на електроенергия, които излагат домакинствата и предприятията на въздействието на значителни скокове на цените и на последиците от това върху сметките им за електроенергия.

(10) По-бързото внедряване на енергия от възобновяеми източници и чисти гъвкави технологии представлява най-устойчивият и икономически ефективен начин за структурно намаляване на потреблението на изкопаеми горива за производство на електроенергия и за осигуряване на пряко потребление на електроенергия чрез електрификация на търсенето на енергия и интеграция на енергийната система. Поради ниските си експлоатационни разходи възобновяемите източници могат да окажат положително въздействие върху цените на електроенергията в целия Съюз и да намалят потреблението на изкопаеми горива.

(11) Промените в структурата на пазара на електроенергия следва да гарантират, че ползите от нарастващото внедряване на енергия от възобновяеми източници, както и от енергийния преход като цяло, достигат до потребителите, включително до най-уязвимите, и в крайна сметка ги предпазват от енергийни кризи, като се избягва попадането на повече битови клиенти в капана на енергийната бедност. Тези промени следва да смекчат въздействието на високите цени на изкопаемите горива, по-специално на газа, върху цените на електроенергията, като целта е да се даде възможност на битовите клиенти и на предприятията да се възползват от предимствата на финансово достъпната и сигурна енергия от устойчиви възобновяеми и нисковъглеродни източници в дългосрочен план, както и от енергийноефективните решения за намаляването на общите разходи за енергия, което може да намали необходимостта от разширяване на електроенергийната мрежа и увеличаване на производствения капацитет за електроенергия.

(12) Реформата на структурата на пазара на електроенергия е насочена към постигане на финансово достъпни и конкурентни цени на електроенергията за всички потребители. В този смисъл тази реформа следва да бъде от полза не само за битовите клиенти, но и за конкурентоспособността на промишлените сектори на Съюза, като улесни инвестициите в чисти технологии, които са им необходими за изпълнението на плановете за преход към нулеви нетни емисии. Енергийният преход в Съюза трябва да бъде подкрепен от солидна основа за производство на чисти технологии. Тези реформи ще подпомогнат финансово достъпната електрификация на промишлените сектори и позицията на Съюза като световен лидер по отношение на научните изследвания и иновациите в областта на технологиите за чиста енергия.

(13) Добре функциониращите и ефикасни краткосрочни пазари са ключов инструмент за интегрирането на енергията от възобновяеми източници и източниците на гъвкавост в пазара на електроенергия и позволяват интеграцията на енергийната система по икономически ефективен начин.

(14) Пазарите в рамките на деня са особено важни за интегрирането на възобновяеми енергийни източници с променлив характер в електроенергийната система при най-ниски разходи, тъй като осигуряват възможност на участниците на пазара да търгуват с недостиг или излишък от електроенергия по-близо до момента на доставка. Тъй като производителите на електроенергия от възобновяеми енергийни източници с променлив характер са в състояние да изчислят точно своето производство само близо до момента на енергоподаване, за тях е от решаващо значение да разполагат с максимални възможности за търговия чрез достъп до ликвиден пазар възможно най-близо до момента на подаване на електроенергията. Ето защо времето за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня следва да се съкрати и да се определи по-близо до реалното време, за да се увеличат максимално възможностите за участниците на пазара да търгуват с недостиг и излишък от електроенергия и да се допринесе за по-доброто интегриране на възобновяемите енергийни източници с променлив характер в електроенергийната система. Когато тази промяна създава рискове за сигурността на доставките и за да се даде възможност за икономически ефективен преход към по-кратко време за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня, операторите на преносни системи следва да имат възможност да поискат дерогация въз основа на оценка на въздействието и след одобрение от съответния регулаторен орган, за да получат удължаване на срока за изпълнение. Това искане следва да включва план за действие с конкретни стъпки за прилагане на новото

време за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня.

(15) Поради това е важно пазарите в рамките на деня да се адаптират към участието на различните технологии за производство на енергия от възобновяеми източници, като например слънчева и вятърна енергия, както и към участието на оптимизацията на потреблението и съхранението на енергия. Ликвидността на пазарите в рамките на деня следва да бъде подобрена чрез споделяне на регистрите за нареждания между участниците на пазара в рамките на дадена пазарна зона и в случаите, когато за междузоновия преносен капацитет се зададе нула, или след часа на затваряне на пазара в рамките на деня. За да се гарантира, че регистрите за нареждания се споделят между номинираните оператори на пазара на електроенергия (НОПЕ) във времевите интервали за свързване на пазарите за ден напред и в рамките на деня, НОПЕ следва да подават всички нареждания за продукти за ден напред и в рамките на деня и за продукти със същите характеристики към единното свързване за ден напред и в рамките на деня и не следва да организират търговията с продукти за ден напред или в рамките на деня или с продукти със същите характеристики извън единното свързване на пазарите за ден напред и в рамките на деня. За да се преодолее присъщият риск от дискриминация при търговията с продукти за ден напред и в рамките на деня във и извън единното свързване на пазарите за ден напред и в рамките на деня, както и последващото изчерпване на ликвидни средства на свързаните пазари на електроенергия в Съюза, това задължение следва да се прилага за НОПЕ, за предприятията, които пряко или косвено упражняват контрол върху НОПЕ, и за предприятията, които са пряко или косвено контролирани от НОПЕ. За да се подобри прозрачността на пазарите, участниците на пазара следва да предоставят информация по единици за производство на електроенергия, когато е приложимо, без да се засяга представянето на оферти съгласно съответната рамка във всяка държава членка.

(16) Освен това краткосрочните пазари на електроенергия следва да гарантират, че малките по мащаб доставчици на услуги за гъвкавост могат да участват чрез намаляване на минималния размер на офертите.

(17) За да се гарантира ефективното интегриране на електроенергията, произвеждана от възобновяеми енергийни източници с променлив характер, и за да се намали необходимостта от производство на електроенергия от изкопаеми горива при ситуации на криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на Съюза, следва да бъде възможно държавите членки да искат от системните оператори да предложат набавяне на продукт за ограничаване на върховото потребление, даващ възможност за допълнителна оптимизация на потреблението, за да се допринесе за намаляване на потреблението в електроенергийната система. Предложението за продукт за ограничаване на върховото потребление следва да бъде оценено от съответния регулаторен орган по отношение на постигането на намаляване на търсенето на електроенергия и намаляване на въздействието върху цената на едро на електроенергията през пиковите часове. Тъй като продуктът за ограничаване на върховото потребление има за цел да намали и промени потреблението на електроенергия и за да се избегне увеличаването на емисиите на парникови газове, използването на продукта за ограничаване на върховото потребление не следва да предполага започване на производство на електроенергия от изкопаеми горива след точката на измерване. Тъй като продуктът за ограничаване на върховото потребление е предназначен да се прилага само в ограничени ситуации на криза, свързана с цените на електроенергията на регионално равнище или на равнището на Съюза, осигуряването му може да се осъществи до една седмица преди освобождаването на допълнителен капацитет за оптимизация на потреблението. Системните оператори следва да могат да използват продукта за ограничаване на върховото потребление преди или в пазарен времеви интервал за ден напред. Като друга възможност следва да е възможно автоматичното използване на продукта за ограничаване на върховото потребление въз основа на предварително определена цена на електроенергията. За да се провери размерите на намалението на потреблението на електроенергия, системният оператор следва да използва база, отразяваща очакваното потребление на електроенергия без използване на продукта за ограничаване на върховото потребление, и следва, след консултация с участниците на пазара, да разработи базова методика. Тази методика следва да бъде одобрена от съответния регулаторен орган. ACER следва да оцени въздействието на използването на продукти за ограничаване на върховото потребление на пазара на електроенергия в Съюза, като вземе предвид, че е необходимо тези продукти да не нарушават неоправдано функционирането на пазарите на електроенергия или да не предизвикват пренасочване на оптимизацията на потреблението към продукти за ограничаване на върховото потребление, и следва да може да отправя препоръки до регулаторните органи, които да бъдат взети предвид при оценката им на национално равнище. Освен това ACER следва да оцени въздействието, което разработването на продукти за ограничаване на върховото потребление оказва върху пазара на електроенергия в Съюза при нормални условия. Въз основа на тази оценка Комисията следва да може, когато е целесъобразно, да представи законодателно предложение за изменение на Регламент (ЕС) 2019/943 с цел въвеждане на продукти за ограничаване на върховото потребление в ситуации, различни от ситуациите на криза, свързана с цените на електроенергията.

(18) Потребителите се оборудват все по-често с интелигентни измервателни уреди, за да могат да участват активно на пазарите на електроенергия и за да се осигури гъвкавост. В редица държави членки обаче въвеждането на интелигентни измервателни системи все още е бавно, поради което е наложително държавите членки да подобрят условията за инсталирането на такива системи с цел възможно най-бързо постигане на пълно покритие. Въпреки това операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи и съответните участници на пазара, включително независимите доставчици на агрегирани услуги, следва да могат да използват, след съгласието на крайния клиент, данните от специални измервателни уреди в съответствие с членове 23 и 24 от Директива (ЕС) 2019/944 и друго приложимо право на Съюза, включително правото в областта на защитата на данните и неприкосновеността на личния живот, по-специално Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета ([16]). Освен това само в случаите, когато все още не са инсталирани интелигентни измервателни системи, и в

([16]) Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

случаите, когато интелигентните измервателни системи не осигуряват достатъчно подробни данни, операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи, след съгласието на крайния клиент, следва да използват данни от специални измервателни уреди за осигуряване на наблюдение и за уреждане на отношенията във връзка с услугите за гъвкавост, като например оптимизацията на потреблението и съхранението на енергия. Предоставянето на възможност за използване на данни от специални измервателни уреди за осигуряване на наблюдение и за уреждане на отношенията следва да улесни активното участие на крайните клиенти на пазара и развитието на тяхната оптимизация на потреблението. При използването на данни от тези специални измервателни уреди следва да се спазват изискванията за качество, свързани с данните.

(19) С настоящия регламент се създава правно основание за обработването на лични данни в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679. Държавите членки следва да гарантират, че са спазени всички принципи и задължения, свързани с обработването на лични данни, предвидени в Регламент (ЕС) 2016/679, включително по отношение на свеждането на данните до минимум. Когато целта на настоящия регламент може да бъде постигната без обработването на лични данни, администраторите на данни следва да разчитат на анонимизирани и агрегирани данни.

(20) Потребителите и доставчиците се нуждаят от ефективни и ефикасни форуърдни пазари, за да покрият дългосрочната си ценова експозиция и да намалят зависимостта си от краткосрочните цени. За да се гарантира, че клиентите на енергия навсякъде в Съюза са в състояние да се възползват пълноценно от предимствата на интегрираните пазари на електроенергия и конкуренцията в целия Съюз, Комисията следва да направи оценка на въздействието на възможните мерки за подобряване на функционирането на форуърдните пазари на електроенергия на Съюза, като например честотата на разпределяне, падежите и естеството на дългосрочните права за пренос, начините за укрепване на вторичния пазар и евентуалното въвеждане на регионални виртуални центрове.

(21) Частта от оценката, свързана с евентуалното въвеждане на регионални виртуални центрове, следва, наред с другото, да обхваща последиците по отношение на вече съществуващите междуправителствени споразумения, свързани с трансграничната съвместна собственост върху електроцентралите. Ако бъдат въведени, регионалните виртуални центрове би трябвало да отразяват съвкупната цена на множество пазарни зони и да предоставят референтна цена, която следва да се използва от участниците на пазара за предлагане на форуърдни продукти за хеджиране. В този смисъл регионалните виртуални центрове не следва да се възприемат като субекти, които организират или изпълняват сделки. Чрез предоставянето на референтен ценови индекс регионалните виртуални центрове биха осигурили възможност за обединяване на ликвидността и предоставили допълнителни възможности за хеджиране на участниците на пазара. За да се осигурят еднакви условия за прилагането на настоящия регламент, на Комисията следва да бъдат предоставени изпълнителни правомощия за конкретизиране при необходимост на мерки и инструменти за структурата на форуърдния пазар на електроенергия в Съюза, включително по отношение на създаването на регионални виртуални центрове. Тези правомощия следва да бъдат упражнявани в съответствие с Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([17]).

(22) За да се увеличат възможностите на участниците на пазара за хеджиране, следва да бъдат разширени функциите на единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията ([18]). Единната платформа за разпределяне следва да служи като структура, която осигурява разпределянето и улеснява търговията с дългосрочни права за пренос от името на операторите на преносни системи между различните пазарни зони и, когато е приложимо, регионалните виртуални центрове.

(23) Мрежовите тарифи следва да стимулират операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи да използват услуги за гъвкавост чрез по-нататъшно разработване на иновативни решения за оптимизиране на съществуващата електроенергийна мрежа и за възлагане на поръчки за услуги за гъвкавост, по-специално оптимизация на потреблението или съхранение на енергия. За тази цел мрежовите тарифи следва да бъдат разработвани така, че да отчитат експлоатационните и капиталовите разходи на операторите на системи или ефективното съчетание на двете, така че те да могат да експлоатират електроенергийната система по икономически ефективен начин. Изискването за отразяване на разходите не следва да ограничава възможността за ефективно преразпределяне на разходите, когато се прилагат такси за мрежата, вариращи според времето или местоположението. Това би допринесло допълнително за интегрирането на енергията от възобновяеми източници при най-ниски разходи за електроенергийната система и би дало възможност на крайните клиенти да определят стойността на своите решения за гъвкавост. Ключово значение за осигуряването на достатъчно инвестиции за нуждите на развитието, разширяването и укрепването на мрежата ще имат регулаторните органи. Регулаторните органи следва да насърчават общественото приемане и използването на инвестиции с оглед очаквани бъдещи промени в натоварването, като насърчават ускорено развитие на мрежите, за да се отговори на ускореното внедряване на производството на енергия от възобновяеми източници, включително, когато е целесъобразно, в определени зони за ускорено внедряване на енергията от възобновяеми източници, както и интелигентното електрифицирано търсене.

(24) Възобновяемите енергийни източници в морето, като например вятърната енергия от разположени в морето инсталации, океанската енергия и плаващите фотоволтаични уредби, ще имат решаващо значение за изграждането на

([17]) Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. за установяване на общите правила и принципи относно реда и условията за контрол от страна на държавите членки върху упражняването на изпълнителните правомощия от страна на Комисията (ОВ L 55, 28.2.2011 г., стр. 13).

([18]) Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (ОВ L 259, 27.9.2016 г., стр. 42).

енергийна система, основана до голяма степен на възобновяеми енергийни източници, и за гарантирането на неутралност по отношение на климата до 2050 г. Съществуват обаче значителни пречки пред по-широкото им и ефикасно разгръщане, които възпрепятстват мащабното им разрастване, необходимо за постигането на тези цели. Подобни пречки биха могли да възникнат и за други морски технологии в бъдеще. За да се намали инвестиционният риск за разработващите проекти в морето, могат да се използват инструменти като споразумения за закупуване на електроенергия (СЗЕ) или двупосочни договори за разлики, за да се улесни разработването на проекти в морето. За хибридните проекти в морето, свързани с повече от един пазар в дадена разположена в морето пазарна зона, съществува допълнителен риск, свързан с уникалната топографска ситуация, свързана с достъпа до пазара. За намаляване на рисковете за такива проекти, операторите на преносни системи следва да дължат обезщетение, когато, предвид валидираните резултати от изчислението на капацитета, не са осигурили капацитета, договорен в споразуменията за свързване по междусистемната връзка, не са осигурили капацитета в елементите на мрежата от критично значение съгласно правилата за изчисляване на капацитета, установени в член 16, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2019/943, или и двете. Операторите на преносни системи следва да не дължат обезщетение, ако предвид валидираните резултати от изчислението на капацитета са осигурили капацитета на междусистемната връзка на или над равнищата на изискванията на споразумението за свързване, както и капацитета в елементите на мрежата от критично значение в съответствие с правилата, установени в член 16, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2019/943. В съответното споразумение за свързване с оператора на централа за производство на електроенергия от възобновяеми източници в морето, операторите на преносни системи следва да се стремят да предоставят общия договорен капацитет като гарантиран, а не гъвкав, и в съответствие с рамката за споразуменията за свързване, установена в Директива (ЕС) 2019/944. Държавите членки следва да бъдат информирани достатъчно рано за споразумението за свързване. Обезщетение следва да бъде дължимо, ако наличният преносен капацитет е намален до такава степен, че пълният обем произведена електроенергия, който иначе централата за производство на електроенергия от възобновяеми източници в морето би могла да изнесе, не може да бъде доставен на околните пазари, или ако, въпреки че централата е в състояние да изнесе този обем, е налице съответно намаление на цените в морската пазарна зона поради намаляване на капацитета, в сравнение със ситуация без намаляване на капацитета, или и двете. Обезщетението следва да се изплаща от приходи при претоварване. То следва да се прилага, когато един или повече оператори на преносни системи не са осигурили достатъчен капацитет за износ на капацитета за производство на електроенергия по съответната им междусистемна връзка до капацитета, договорен в споразумението за свързване, и следва да се изплаща от тях. В интерес на равнопоставеността на всички региони, ако недостатъчният капацитет се дължи на факта, че други оператори на преносни системи не са осигурили капацитета в своите елементи на мрежата от критично значение съгласно правилата за изчисляване на капацитета, установени в член 16, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2019/943, разходите във връзка с обезщетението следва да се поделят пропорционално между тези оператори на преносни системи в съответствие с принципа „замърсителят плаща“. Освен това всяко обезщетение, във връзка с което няма пропорционално поделяне на разходите, може да бъде разпределено между съответните страни в държавите членки, участващи в хибридния проект в морето, като част от техните споразумения за поделяне на разходите. Това обезщетение не следва да е прекомерно и е предназначено да балансира намалените приходи на операторите на централи за производство на електроенергия от възобновяеми източници в морето поради намаления достъп до взаимосвързани пазари. То следва да бъде свързано единствено с наличния на пазара производствен капацитет, който може да зависи от метеорологичните условия, и да изключва прекъсванията и дейностите по поддръжка на проекта в морето. Обезщетението в случай на липса на достъп до преносната мрежа не следва да се тълкува като представляващо приоритетно разпределяне и следва да бъде в съответствие с принципите на недискриминация и максимално увеличаване на трансграничния капацитет за търговия съгласно член 16, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/943. Освен това не следва да има двойно обезщетение за един и същ риск, покрит съгласно посочената разпоредба, например ако рискът вече е покрит с договор за разлика или друга съответна схема за подпомагане. Предвижда се подробните правила за този компенсаторен механизъм и методиката за прилагането му, чието разработване предстои, включително условията, при които може да изтече срокът на мярката, като наличието на достатъчно търсене в рамките на морската пазарна зона, например голям електролизьор, или пряк достъп до достатъчен брой пазари, който води до отпадане на риска, да бъдат конкретизирани в акт за изпълнение, включително, когато е целесъобразно, чрез изменения на Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията ([19]).

(25) На пазара на едро за ден напред електроцентралите с по-ниски пределни разходи се диспечират първи, но цената, получена от всички участници на пазара, се определя от последната електроцентрала, необходима за покриване на товара, която е електроцентралата с най-високи пределни разходи, при клиринг на пазара. В този контекст енергийната криза показа, че покачването на цените на газа и въглищата може да доведе до извънредно и трайно увеличение на цените, с които съоръженията за производство на електроенергия от газ и въглища участват на пазара на едро за ден напред. Това от своя страна доведе до изключително високи цени на пазара за ден напред в целия Съюз, тъй като съоръженията за производство на електроенергия от газ и въглища често са централите с най-високи пределни разходи, необходими за задоволяване на потреблението на електроенергия.

(26) Предвид значението на цената на пазара за ден напред като референтна стойност за цената на други пазари на електроенергия на едро и факта, че всички участници на пазара получават клиринговата цена, технологиите със значително по-ниски пределни разходи постоянно отчитат високи приходи.

([19]) Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 г. за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (ОВ L 197, 25.7.2015 г., стр. 24).

(27) За да постигне своите цели за декарбонизация и целите, определени в плана REPowerEU за постигане на по-голяма енергийна независимост, Съюзът трябва да ускори внедряването на енергия от възобновяеми източници с много по-бързи темпове. С оглед на нуждите от инвестиции, необходими за постигането на тези цели, пазарът следва да гарантира установяването на дългосрочен ценови сигнал.

(28) В тази рамка държавите членки следва да се стремят да създадат подходящи пазарни условия за дългосрочни пазарни инструменти, например СЗЕ. СЗЕ са двустранни споразумения за закупуване между производители и купувачи на електроенергия, които се сключват на доброволна основа и които са основани на пазарни ценови условия без регулаторна намеса при определянето на цените. СЗЕ осигуряват дългосрочна ценова стабилност за клиента и необходимата за производителя сигурност за вземането на инвестиционното решение. Въпреки това само няколко държави членки имат активни пазари на СЗЕ, като купувачите обикновено са ограничени до големи дружества, включително поради факта, че пред СЗЕ има редица пречки, по-специално трудността да се покрие рискът от неизпълнение на задължението за плащане от страна на купувача по тези дългосрочни споразумения. Държавите членки следва да вземат предвид необходимостта от създаване на динамичен пазар на СЗЕ, когато определят политиките за постигане на целите за декарбонизация на енергийната система, определени в техните интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата. При разработването на мерки, които пряко засягат СЗЕ, държавите членки следва да зачитат оправданите правни очаквания и да вземат предвид въздействието на тези мерки върху съществуващите и бъдещите СЗЕ.

(29) В съответствие с Директива (ЕС) 2018/2001 държавите членки оценяват регулаторните и административните пречки пред дългосрочните СЗЕ от възобновяеми източници, премахват необоснованите пречки и непропорционалните или дискриминационни процедури или такси и улесняват възприемането на подобни споразумения. Освен това държавите членки описват политиките и мерките за улесняване на възприемането на СЗЕ от възобновяеми източници в своите интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата. Без да се засяга това задължение за докладване относно регулаторния контекст, засягащ пазара на СЗЕ, държавите членки следва да гарантират, че инструментите за намаляване на финансовите рискове, свързани с неизпълнение от страна на купувача на неговите дългосрочни задължения за плащане в рамките на СЗЕ, са достъпни за клиентите, които са изправени пред пречки за навлизане на пазара на СЗЕ и които не изпитват финансови затруднения. Държавите членки следва да могат да решат да създадат гаранционна схема по пазарни цени, когато частните гаранции не са достъпни или не са достатъчно достъпни. Когато дадена държава членка създаде гаранционна схема, тя следва да включи разпоредби за избягване на намаляването на ликвидността на пазарите на електроенергия, например чрез използване на финансови СЗЕ. Държавите членки биха могли да решат да улеснят обединяването на търсенето на СЗЕ от клиенти, които поотделно се сблъскват с пречки за навлизане на пазара на СЗЕ, но те следва заедно да могат да представят на производителите привлекателна оферта за СЗЕ. Държавите членки не следва да предоставят подкрепа на СЗЕ за закупуване на произведена от изкопаеми горива електроенергия. Държавите членки следва да могат да ограничат оказваната от тях подкрепа до гаранционни схеми, имащи за цел подпомагане за ново производство на енергия от възобновяеми източници, в съответствие със своите политики за декарбонизация, по-специално когато пазарът на СЗЕ за възобновяеми източници не е достатъчно развит. Въпреки че основният подход следва да бъде недискриминация между потребителите, държавите членки биха могли да решат да насочат тези инструменти към конкретни категории потребители, като прилагат обективни и недискриминационни критерии. В тази рамка държавите членки следва да гарантират подходящо съгласуване, включително с инструменти, предоставяни на равнището на Съюза, например от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ).

(30) Държавите членки разполагат с няколко инструмента за подпомагане на развитието на пазарите на СЗЕ при планирането и разпределянето на публично подпомагане. Предоставянето на възможност на разработващите проекти за енергия от възобновяеми източници, участващи в търг за публично подпомагане, да запазят за продажба чрез СЗЕ дял от произведената електроенергия би допринесло за развитието и разрастването на пазарите на СЗЕ. Освен това като част от тази оценка на офертите държавите членки следва да се стремят да прилагат критерии за насърчаване на достъпа до пазара на СЗЕ за участници, които са изправени пред пречки за навлизане на пазара, например малките и средните предприятия, като отдават предпочитание на оферентите, които представят подписано СЗЕ или ангажимент да подпишат СЗЕ за част от произведената по проекта електроенергия с един или няколко потенциални купувачи, които срещат трудности при достъпа до пазара на СЗЕ.

(31) За да допринесе за прозрачността и развитието на пазарите на СЗЕ на равнището на Съюза и на равнището на държавите членки, ACER следва да публикува годишна оценка на тези пазари, да оценява необходимостта от разработване и приемане на незадължителни образци за СЗЕ и да ги разработва, ако в оценката се стигне до заключението, че такава необходимост е налице.

(32) Държавите членки следва да обърнат специално внимание на трансграничните СЗЕ и да премахнат необоснованите пречки, конкретно свързани с тях, като дадат възможност на потребителите в държавите членки с ограничен капацитет да получат недискриминационен достъп до електроенергия, произведена в други региони.

(33) Когато въз основа на съответната оценка Комисията стигне до заключението, че държавите членки се нуждаят от подкрепа за премахването на пречките на пазарите на СЗЕ, тя следва да може да изготви конкретни насоки. Тези насоки следва да бъдат насочени основно към премахването на пречките, които възпрепятстват разширяването на пазарите на СЗЕ, включително трансграничните СЗЕ. Тези пречки могат да приемат много форми — от регулаторни пречки, по-специално непропорционални или дискриминационни процедури или такси, до значението на гаранциите за произход или третирането на СЗЕ при достъпа на потенциални купувачи до решения за финансиране.

(34) В Регламент (ЕС) 2018/1999 се предвижда използването на механизма на Съюза за финансиране на възобновяемата енергия като инструмент за улесняване постигането на обвързващата цел на Съюза за енергията от възобновяеми източници през 2030 г. Съгласно Директива (ЕС) 2018/2001, изменена с Директива (ЕС) 2023/2413 на Европейския парламент и на Съвета ([20]), държавите членки трябва колективно да се стремят да увеличат дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия в Съюза през 2030 г. на 45 % в допълнение към обвързващата цел на Съюза от 42,5 %. Ето защо Комисията следва да направи оценка дали мерките на равнището на Съюза биха могли да спомогнат за постигането на допълнителен дял от 2,5 % енергия от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия в Съюза, в допълнение към националните мерки. В този контекст Комисията следва да анализира възможността механизмът на Съюза за финансиране на възобновяемата енергия да се използва за организиране на търгове за енергия от възобновяеми източници на равнището на Съюза съгласно приложимата регулаторна уредба.

(35) Когато държавите членки решат да подкрепят публично финансирани инвестиции чрез „схеми за пряко ценово подпомагане“ в нови съоръжения за производство на електроенергия с ниски въглеродни емисии от неизкопаеми горива, за да се постигнат целите на Съюза за декарбонизация, тези схеми следва да бъдат структурирани като двупосочни договори за разлика или да има равностойни схеми със същия резултат, така че в допълнение към гаранцията за приходите да включват ограничителен таван за пазарните приходи от съответните произвеждащи електроенергия активи. Докато задължението съгласно настоящия регламент следва да се прилага само за подпомагане във връзка с инвестиции в нови съоръжения за производство на електроенергия, държавите членки следва да могат да решават да предвидят схеми за подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или на равностойни схеми със същия резултат и за нови инвестиции, насочени към значително увеличаване на мощността на съществуващи съоръжения за производство на електроенергия или към значително увеличаване на техния капацитет или удължаване на жизнения цикъл на тези съоръжения.

(36) От съображения за правна сигурност и предвидимост задължението за структуриране на схемите за директно подпомагане чрез двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат следва да се прилага за договори по схеми за пряко ценово подпомагане за инвестиции в съоръжения за производство на електроенергия, сключени на или след 17 юли 2027 г. Този преходен период следва да бъде пет години за разположени в морето съоръжения за производство на електроенергия от възобновяеми източници, свързани към хибридни проекти в морето, свързани с две или повече пазарни зони, поради сложността на тези проекти.

(37) Включването на участниците на пазара в схемите за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат следва да бъде доброволно.

(38) Задължението за използване на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат не засяга член 6, параграф 1 от Директива (ЕС) 2018/2001.

(39) Въпреки че с Директива (ЕС) 2024/1711 на Европейския парламент и на Съвета ([21]) се изменя член 4, параграф 3, втора алинея от Директива (ЕС) 2018/2001, останалите разпоредби на член 4 от посочената директива, в които се определят принципите за изготвяне на схемите за подпомагане на енергията от възобновяеми източници, остават приложими.

(40) Двупосочните договори за разлика или равностойните схеми със същия резултат биха гарантирали, че приходите на производителите, реализирани от нови инвестиции в производство на електроенергия, които се ползват от публично подпомагане, стават по-независими от нестабилните цени на произведената електроенергия от изкопаеми горива, които обикновено определят цената на пазара за ден напред.

(41) Принципите за разработването им, предвидени в настоящия регламент, следва да се прилагат за схемите за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат. При оценката на такива двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат съгласно правилата за

([20]) Директива (ЕС) 2023/2413 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 г. за изменение на Директива (ЕС) 2018/2001, Регламент (ЕС) 2018/1999 и Директива 98/70/ЕО по отношение на насърчаването на енергията от възобновяеми източници и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/652 на Съвета (ОВ L, 2023/2413, 31.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([21]) Директива (ЕС) 2024/1711 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за изменение на директиви (ЕС) 2018/2001 и (ЕС) 2019/944 по отношение на подобряването на структурата на пазара на електроенергия в Съюза (ОВ L, 2024/1711, 26.6.2024 г., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj).

държавна помощ Комисията следва да проверява съответствието на тези договори или схеми с правото на Съюза, което е неразривно свързано с правилата за държавна помощ, като например принципите за изготвяне на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат, установени в настоящия регламент. При разработването на тези двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат следва да се запазят стимулите за съоръжението за производство на електроенергия да функционира и да участва ефективно на пазарите на електроенергия, по-специално за да бъдат взети предвид пазарните условия. В своята оценка Комисията следва да гарантира, че разработването на двупосочни договори за разлика и на равностойни схеми със същия резултат не води до неоправдани нарушения на конкуренцията и търговията на вътрешния пазар. Комисията следва по-специално да гарантира, че разпределението на приходите към предприятията не нарушава равнопоставеността на вътрешния пазар, по-специално когато не може да се приложи конкурентна тръжна процедура. Двупосочните договори за разлика или равностойните схеми със същия резултат биха могли да имат различна продължителност и да включват, наред с другото, основани на подаване на електроенергия договори за разлика с една или няколко цени на упражняване, минимална цена или договори за капацитет или критерии за разлика. Задължението за използване на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат не се прилага за схемите за подпомагане, които не са пряко свързани с производството на електроенергия, например съхраняване на енергия, и които не използват пряко ценово подпомагане, например инвестиционна помощ под формата на предварително отпуснати безвъзмездни средства, данъчни мерки или зелени сертификати. За да се насърчават страните да изпълняват договорните си задължения, двупосочните договори за разлика или равностойните схеми със същия резултат следва да включват наказателни клаузи, приложими в случай на неправомерно едностранно предсрочно прекратяване на договора.

(42) Въпреки това, доколкото ограничението за създаване на схеми за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат намалява видовете схеми за пряко ценово подпомагане, които държавите членки могат да приемат по отношение на възобновяемите енергийни източници, то следва да бъде ограничено до технологии с малък въглероден отпечатък, които не са свързани с изкопаеми горива, и с ниски и стабилни експлоатационни разходи, както и с технологии, които обикновено не осигуряват гъвкавост на електроенергийната система, като същевременно се изключват технологии, които са на ранен етап от внедряването си на пазара. Това е необходимо, за да се гарантира, че икономическата жизнеспособност на технологиите за производство на електроенергия с високи пределни разходи не е застрашена и за да се запазят стимулите за технологиите, които могат да предложат гъвкавост на електроенергийната система, за участие на пазара на електроенергия въз основа на техните алтернативни разходи. Освен това ограничението за създаване на схеми за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат не следва да се прилага за нови технологии, при които други видове схеми за пряко ценово подпомагане може да са по-удачни за насърчаване на разпространението им. Ограничението не следва да засяга възможното освобождаване за малки по мащаб инсталации за енергия от възобновяеми източници и демонстрационни проекти съгласно Директива (ЕС) 2018/2001 и следва да е съобразено с особеностите на общностите за енергия от възобновяеми източници в съответствие с посочената директива. С оглед на необходимостта да се осигури регулаторна сигурност за производителите, задължението на държавите членки да прилагат схеми за пряко ценово подпомагане за производството на електроенергия под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат следва да се прилага само за инвестиции в нови съоръжения за производство на електроенергия, които използват посочените в настоящото съображение източници.

(43) Поради ограничителния таван за пазарните приходи схемите за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат следва да осигурят допълнителен източник на приходи за държавите членки в периоди, характеризиращи се с високи цени на енергията. За да се смекчи допълнително въздействието на високите цени на електроенергията върху сметките за енергия на потребителите, държавите членки следва да гарантират, че приходите, събирани от производителите, за които се прилагат схемите за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат, или паричната равностойност на тези приходи се прехвърлят на крайните клиенти, включително битовите клиенти, малките и средни предприятия и енергоемките предприятия. Когато разпределят приходите между битовите клиенти, държавите членки следва по-специално да могат да дават предимство на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност. С оглед на по-широките ползи за клиентите на електроенергия, произтичащи от инвестициите в енергията от възобновяеми източници, енергийната ефективност и внедряването на нисковъглеродна енергия, държавите членки следва също така да могат да използват приходите от двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат или паричната равностойност на тези приходи за финансиране на инвестиции за намаляване на разходите за електроенергия за крайните клиенти, включително и по отношение на конкретни икономически дейности, като например инвестиции в развитие на разпределителна мрежа, възобновяеми енергийни източници и инфраструктура за зареждане на електрически превозни средства. Държавите членки следва също така да могат да използват тези приходи или паричната равностойност на тези приходи за финансиране на разходите по схемите за пряко ценово подпомагане. Преразпределението на приходите следва да се извършва по начин, който да гарантира, че клиентите продължават да бъдат изложени до известна степен на въздействието на ценовия сигнал, така че да намалят потреблението си, когато цените са високи, или да го пренасочат към периоди на по-ниски цени, които обикновено са периоди с по-висок дял на електропроизводството от възобновяеми енергийни източници. По-специално държавите членки следва да могат да вземат предвид потреблението в часовете извън пиковите часове, за да запазят стимулите за гъвкавост. Държавите членки следва да гарантират, че равнопоставеността и конкуренцията между различните доставчици не са засегнати от преразпределянето на приходите към крайните клиенти на електроенергия. Тези принципи не следва да бъдат задължителни за приходите, получени от договори по схеми за пряко ценово

подпомагане, сключени преди началната дата на прилагане на задължението за използване на двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат. Възможно е държавите членки да разпределят приходите от двупосочните договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат, без това разпределение да представлява регулиране на цените на дребно съгласно член 5 от Директива (ЕС) 2019/944.

(44) Освен това държавите членки следва да гарантират, че схемите за пряко ценово подпомагане или равностойните схеми със същия резултат, независимо от тяхната форма, не засягат ефективното, конкурентно и основано на ликвидност функциониране на пазарите на електроенергия, като запазват стимулите за производителите да реагират на сигналите на пазара, включително да спрат производството, когато цените на електроенергията са под техните експлоатационни разходи, а за крайните клиенти — да намалят потреблението, когато цените на електроенергията са високи. Държавите членки следва да гарантират, че схемите за подпомагане не представляват пречка за развитието на търговски договори, като например СЗЕ.

(45) По този начин двупосочните договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат и СЗЕ имат допълваща роля за напредъка на енергийния преход и за предоставянето на потребителите на ползите от енергията от възобновяеми източници и нисковъглеродната енергия. При спазване на изискванията, въведени с настоящия регламент, държавите членки следва да разполагат със свободата да решават кои инструменти да използват за постигане на целите си за декарбонизация. Чрез СЗЕ частните инвеститори допринасят за допълнително внедряване на възобновяема енергия и нисковъглеродна енергия, като същевременно установяват ниски и стабилни цени на електроенергията в дългосрочен план. По същия начин, чрез двупосочни договори за разлика или равностойни схеми със същия резултат същата цел се постига от публичноправни субекти от името на потребителите. За постигането на целите на Съюза за декарбонизация чрез внедряване на възобновяема енергия и нисковъглеродна енергия са необходими и двата инструмента, като същевременно се увеличават ползите от евтиното производство на електроенергия за потребителите.

(46) Ускореното внедряване на възобновяеми енергийни източници изисква по-голямо наличие на решения за гъвкавост, за да се гарантира тяхното интегриране в мрежата и да се даде възможност на електроенергийната система и мрежа да се приспособят към променливостта на производството и потреблението на електроенергия в различни времеви хоризонти. За да се насърчи гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, регулаторният орган или друг орган или субект, определен от държава членка, следва периодично да оценява нуждите от гъвкавост на национално равнище в електроенергийната система въз основа на данните на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи и на обща европейска методика, във връзка с която се провеждат обществени консултации и която се одобрява от ACER. При оценката на нуждите от гъвкавост на електроенергийната система следва да се вземат предвид всички съществуващи и планирани инвестиции — включително съществуващи активи, които все още не са свързани към електроенергийната мрежа -по отношение на източниците на гъвкавост, като например гъвкаво производство на електроенергия, междусистемни връзки, оптимизиране на потреблението, съхраняване на енергия или производство на възобновяеми горива, поради необходимостта от декарбонизация на енергийната система. ACER следва да прави периодична оценка на националните доклади и да изготвя доклад на равнището на Съюза, съдържащ препоръки по въпроси от трансгранично значение. Въз основа на националните оценки за нуждата от гъвкавост държавите членки следва да определят индикативна национална цел за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, включително съответния конкретен принос на оптимизацията на потреблението и на съхраняването на енергия за постигането на тази цел, която следва да се отрази и в техните интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата в съответствие с Регламент (ЕС) 2018/1999. С оглед на тези планове Комисията следва да може да изготви стратегия на Съюза за гъвкавост, в която се обръща особено внимание на оптимизацията на потреблението и съхраняването на енергия и която е в съответствие с целите на Съюза за 2030 г. в областта на енергетиката и климата и целта за неутралност по отношение на климата до 2050 г. Комисията следва да може да изготви законодателно предложение, което да придружава тази стратегия на Съюза.

(47) За да постигнат индикативната национална цел за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, включително съответният конкретен принос на оптимизирането на потреблението и на съхраняването на енергията и когато нуждите от гъвкавост не се задоволяват чрез премахване на пазарните пречки и чрез съществуващите инвестиции, държавите членки следва да могат да прилагат схеми за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, състоящи се от плащания за наличния капацитет за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива. Освен това държавите членки, които вече прилагат механизъм за осигуряване на капацитет, следва да обмислят възможността за насърчаване на включването на гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, като например оптимизиране на потреблението и съхраняване на енергия, чрез преработване на критерии или характеристики, без да се засяга прилагането на член 22 от Регламент (ЕС) 2019/943. Държавите членки, които вече прилагат механизъм за осигуряване на капацитет, следва също така да могат да прилагат схеми за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, ако тези схеми са необходими за постигане на индикативната национална цел за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, по-специално като същевременно адаптират своите механизми за осигуряване на капацитет с цел допълнително насърчаване на включването на гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, като например оптимизиране на потреблението и съхраняване на енергия. Тези схеми следва да обхващат нови инвестиции в гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, включително инвестиции в съществуващи активи, по-специално насочени към допълнително развитие на гъвкавостта на оптимизирането на потреблението.

(48) В подкрепа на целите за опазване на околната среда допустимата стойност на емисиите на CO_2, определена в член 22, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/943, следва да се разглежда като горна допустима стойност. Поради това държавите членки биха могли да определят технически стандарти за ефективност и допустими стойности на емисиите на CO_2, които ограничават участието в механизми за осигуряване на капацитет до гъвкави технологии без изкопаеми

горива, в пълно съответствие със съобщението на Комисията от 18 февруари 2022 г. „Насоки относно държавната помощ в областта на климата, опазването на околната среда и енергетиката“, което насърчава държавите членки да въведат екологични критерии в механизмите за осигуряване на капацитет.

(49) Тъй като некоординираните механизми за осигуряване на капацитет могат да окажат значително въздействие върху вътрешния пазар на електроенергия, с пакета „Чиста енергия“ беше въведена всеобхватна рамка за по-добра оценка на необходимостта и за подобряване на разработването на механизмите за осигуряване на капацитет. Независимо от необходимостта от ограничаване на нарушенията на конкуренцията и вътрешния пазар, заедно с подходяща регулаторна рамка, механизмите за осигуряване на капацитет могат да имат важно значение за гарантиране на адекватни ресурси, по-специално по време на прехода към система без въглеродни емисии и при недостатъчно взаимосвързани енергийни системи. Поради това, въпреки че механизмите за осигуряване на капацитет вече не следва да се считат за крайна мярка, тяхната необходимост и структура следва периодично да се оценяват с оглед на променящата се регулаторна рамка и пазарни условия. Процедурата за приемане на механизми за осигуряване на капацитет обаче се оказа сложна. За да се вземат предвид потенциалните възможности за рационализиране и опростяване на процеса на кандидатстване за механизъм за осигуряване на капацитет и за да се гарантира, че опасенията във връзка с наличието на адекватни ресурси могат да бъдат своевременно разрешени от държавите членки, като същевременно се осигури необходимият контрол за предотвратяване на вреди за вътрешния пазар, до 17 януари 2025 г. Комисията следва да представи обстоен доклад за оценка на тези възможности. В този контекст Комисията следва да поиска от ACER да измени методиката за оценка на адекватността на европейските ресурси в съответствие с приложимия процес, когато е целесъобразно. След консултация с държавите членки Комисията следва да представи предложения с оглед, когато е целесъобразно, опростяване на процеса за оценка на механизмите за осигуряване на капацитет в срок до 17 април 2025 г.

(50) При свързването към мрежата на нови инсталации за производство и потребление, по-специално централи за енергия от възобновяеми източници, често се наблюдават забавяния. Една от причините за тези забавяния е липсата на преносен капацитет на мрежата, който да е наличен на мястото, избрано от инвеститора, което води до необходимост от разширяване или усилване на електроенергийната мрежа, за да се присъединят инсталациите към системата по сигурен начин. Въвеждането на ново изискване към операторите на електроенергийни системи, както на равнище пренос, така и на равнище разпределение, да публикуват и актуализират информация за капацитета, наличен за нови връзки в съответните им райони на експлоатация, би дало на инвеститорите по-лесен достъп до информацията за наличието на преносен капацитет за връзка към мрежата в рамките на системата и по този начин би ускорило вземането на решения, което от своя страна би ускорило изискваното внедряване на енергия от възобновяеми източници. Тази информация следва да се актуализира редовно, най-малко ежемесечно, от операторите на преносни системи. Операторите на преносни системи следва също така да публикуват критериите, използвани за определяне на наличния капацитет на мрежата, като например съществуващото търсене и производствен капацитет, допусканията, направени за оценка на възможното по-нататъшно интегриране на допълнителни ползватели на системата, съответната информация за евентуално ограничаване на енергията, както и очакванията за бъдещото развитие на съответната мрежа.

(51) Освен това, за да се реши проблемът с дългите срокове за отговор на искания за свързване към електроенергийната мрежа, операторите на преносни системи следва да предоставят на ползвателите на системата ясна и прозрачна информация относно състоянието и обработването на техните искания за свързване. Операторите на преносни системи следва да предоставят такава информация в рамките на три месеца от датата на подаване на искането и следва да я актуализират редовно, най-малко на всеки три месеца.

(52) Тъй като Естония, Латвия и Литва все още не са синхронизирани с електроенергийната система на Съюза, те са изправени пред много специфични трудности при организирането на балансиращите пазари и пазарното възлагане на допълнителни услуги. Въпреки че напредъкът в синхронизацията продължава, едно от критичните предварителни условия за стабилна синхронна експлоатация на системата е наличието на достатъчни резерви за балансираща мощност за регулиране на честотата. Тъй като обаче зависят от руската синхронна зона за управление на честотата, прибалтийските държави досега не бяха в състояние да развият свой собствен функциониращ балансиращ пазар. Руската агресивна война срещу Украйна значително увеличи риска за сигурността на доставките, произтичащ от липсата на собствени балансиращи пазари. Поради това изискванията на член 6, параграфи 9, 10 и 11 от Регламент (ЕС) 2019/943 и на член 41, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията [22], които са предназначени да се прилагат за съществуващите балансиращи пазари, все още не отразяват положението в Естония, Латвия и Литва, по-специално тъй като развитието на балансиращ пазар изисква време и нови инвестиции в балансиращ капацитет. Поради това Естония, Латвия и Литва следва, чрез дерогация от тези изисквания, да имат право да сключват по-дългосрочни финансови договори за осигуряване на балансиращ капацитет през преходен период.

(53) Преходните периоди за Естония, Латвия и Литва следва постепенно да бъдат премахнати във възможно най-кратък срок след синхронизирането и следва да се използват за разработване на подходящи пазарни инструменти, осигуряващи краткосрочни балансиращи резерви и други необходими допълнителни услуги, както и да бъдат ограничени до времето, необходимо за този процес.

[22] Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране (ОВ L 312, 28.11.2017 г., стр. 6).

(54) Предвижда се прибалтийските държави да бъдат синхронизирани със синхронната зона на континентална Европа чрез един двоен електропровод, свързващ Полша и Литва. При синхронизирането капацитетът на този електропровод ще трябва да бъде до голяма степен запазен за осигуряване на надеждност в случай на неочаквано прекъсване на прибалтийската система и произтичащите от това непредвидени отклонения. Операторите на преносни системи следва да продължат да предлагат максимален капацитет за трансгранична търговия в съответствие с ограниченията, свързани с експлоатационната сигурност, и като отчитат възможните извънредни ситуации в полската и литовската система, включително тези, произтичащи от прекъсвания на линиите за постоянен ток с високо напрежение или от изключване на прибалтийските държави от синхронната зона на континентална Европа. Специфичното положение на тази междусистемна връзка следва да бъде взето предвид при изчисляването на общия капацитет и извънредните ситуации съгласно член 16, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2019/943.

(55) Механизмите за осигуряване на капацитет следва да бъдат отворени за участието на всички ресурси, способни да осигурят изискваните технически характеристики, които могат да включват електроцентрали, работещи с газ, при условие че отговарят на допустимата стойност на емисиите, определена в член 22, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/943, както и на всички национални прагове за емисии или други обективни екологични критерии, които държавите членки може да желаят да прилагат, за да ускорят прехода от изкопаеми горива.

(56) В подкрепа на постигането на целите за опазване на околната среда в член 22, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/943 се установяват изисквания относно допустимите стойности на емисиите на CO_2 за механизмите за осигуряване на капацитет. По време на прехода си към система без въглеродни емисии и след енергийната криза обаче държавите членки, прилагащи механизми за осигуряване на капацитет, които са били одобрени преди 4 юли 2019 г., следва да могат — по изключение и като крайна мярка — да се отклонят от тези допустими стойности на емисиите на CO_2 за ограничен срок. Тази дерогация обаче следва да бъде ограничена до съществуващия производствен капацитет, започнал търговско производство преди 4 юли 2019 г., а именно преди датата на влизане в сила на Регламент (ЕС) 2019/943. Искането за дерогация следва да бъде придружено от доклад от съответната държава членка, включващ оценка на въздействието на дерогацията на емисиите на парникови газове и енергийния преход. Този доклад следва също така да съдържа план с ключови етапи за преход от участието на производствен капацитет, който не отговаря на допустимите стойности на емисиите на CO_2, в механизмите за осигуряване на капацитет. При предоставянето на дерогация следва да се допусне държавите членки да организират процедури за възлагане на поръчки, които трябва да продължават да отговарят на всички изисквания на глава IV от Регламент (ЕС) 2019/943, с изключение на тези, които се отнасят до допустимите стойности на емисиите на CO_2. За производствен капацитет, който не отговаря на допустими стойности на емисиите на CO_2, не следва да се сключва договор за поръчка със срок, по-дълъг от една година, и със срок на изпълнение, който не надвишава продължителността на дерогацията. Допълнителната процедура за възлагане на поръчка, отворена за участие на производствен капацитет, който не отговаря на допустимите стойности за емисиите на CO_2, следва да бъде предшествана от процедура за възлагане на поръчка, насочена към максимално увеличаване на участието на капацитет, който отговаря на допустимите стойности за емисиите на CO_2, включително като се позволи цените на капацитета да нарастват достатъчно високо, за да насърчат инвестициите в такъв капацитет.

(57) Комисията следва да направи преглед на настоящия регламент, за да гарантира устойчивостта на структурата на пазара на електроенергия по време на криза и способността му да подкрепя постигането на целите на Съюза за декарбонизация, да засилва допълнително пазарната интеграция и да насърчава необходимите инфраструктурни инвестиции, както и развитието на пазар на СЗЕ. Въз основа на този преглед Комисията следва да представи на Европейския парламент и на Съвета обстоен доклад, придружен от законодателни предложения, когато това е необходимо. В този доклад Комисията следва да оцени по-специално ефективността на съществуващата структура и функциониране на краткосрочните пазари на електроенергия, както и възможната им неефективност и възможните корективни мерки и инструменти, които да се прилагат в кризисни или извънредни ситуации, както и доколко е подходяща правната и финансовата рамка на Съюза относно разпределителните мрежи. Докладът следва също така да обхваща и способността за постигане на целите на Съюза в областта на възобновяемите енергийни източници и вътрешния пазар на енергия, както и потенциала и жизнеспособността на създаването на една или няколко пазарни платформи на Съюза за СЗЕ.

(58) Доколкото която и да било от мерките, предвидени в настоящата директива, представлява държавна помощ, разпоредбите относно тези мерки не засягат прилагането на членове 107 и 108 от ДФЕС. Комисията е компетентна да оценява съвместимостта на държавната помощ с вътрешния пазар.

(59) Мерките, предвидени в настоящия регламент, не засягат прилагането на регламенти (ЕС) 2016/1011 ([23]) и (ЕС) № 648/2012 ([24]) на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([25]).

([23]) Регламент (ЕС) 2016/1011 на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2016 г. относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) № 596/2014 (ОВ L 171, 29.6.2016 г., стр. 1).

([24]) Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на транзакции (ОВ L 201, 27.7.2012 г., стр. 1).

([25]) Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (ОВ L 173, 12.6.2014 г., стр. 349).

(60) Поради това регламенти (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 следва да бъдат съответно изменени.

(61) Доколкото целта на настоящия регламент, а именно да се подобри структурата на интегрирания пазар на електроенергия, по-специално за да се предотвратяват неоправдано високи цени на електроенергията, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки, а може да бъде постигната по-добре на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящият регламент не надхвърля необходимото за постигане на тази цел,

ПРИЕХА НАСТОЯЩИЯ РЕГЛАМЕНТ:

Член 1

Изменения на Регламент (ЕС) 2019/942

Регламент (ЕС) 2019/942 се изменя, както следва:

1) Член 2 се изменя, както следва:

а) вмъква се следната буква:

„аа) приема становища и препоръки, адресирани към единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията (*);

(*) Регламент (ЕС) 2016/1719 на Комисията от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (ОВ L 259, 27.9.2016 г., стр. 42).“

б) буква г) се заменя със следното:

„г) приема индивидуални решения относно предоставянето на информация в съответствие с член 3, параграф 2, член 7, параграф 2, буква б) и член 8, буква в); относно одобряването на методиките, реда и условията в съответствие с член 4, параграф 4, член 5, параграфи 2, 3 и 4; относно преразглеждането на пазарните зони съгласно член 5, параграф 7; относно технически въпроси съгласно член 6, параграф 1; относно решаването на спорове между регулаторите в съответствие с член 6, параграф 10; относно регионалните координационни центрове, посочени в член 7, параграф 2, буква а); относно одобряването и изменението на методиките, изчисленията и техническите спецификации, посочени в член 9, параграф 1; относно одобряването и изменението на методиките, посочени в член 9, параграф 3; относно освобождаванията, посочени в член 10; относно инфраструктурата, посочена в член 11, буква г); относно въпроси, свързани с интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро съгласно член 12; и относно одобряването и изменението на съвместните предложения на ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС връзка с вида данни, формата и методиката, свързани с анализа, който трябва да бъде направен по отношение на нуждите от гъвкавост съгласно член 5, параграф 9.“

2) В член 3, параграф 2 се добавя следната алинея:

„Настоящият параграф се прилага и за единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719.“

3) В член 4 се добавя следният параграф:

„9. Параграфи 6, 7 и 8 от настоящия член се прилагат и за единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719.“

4) Член 5 се изменя, както следва:

а) в параграф 8 се добавя следната алинея:

„ACER наблюдава единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719.“

б) добавя се следният параграф:

„9. ACER одобрява и при необходимост изменя съвместното предложение на ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС във връзка с вида данни, формата и методиката, свързани с анализа, които трябва да бъде направен по отношение на нуждите от гъвкавост съгласно член 19д, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2019/943.“

5) В член 6 параграф 9 се заменя със следното:

„9. ACER предоставя становища на съответния регулаторен орган и на Комисията съгласно член 8, параграф 1б и член 16, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2019/943.“

6) Член 15 се изменя, както следва:

а) в параграф 4 се добавя следната алинея:

„ACER изготвя доклад относно въздействието от използването на продукти за ограничаване на върховото потребление върху пазара на електроенергия в Съюза по време на криза, след оценка съгласно член 7а, параграф 7 от Регламент (ЕС) 2019/943, и доклад за оценка на въздействието от разработването на продукти за ограничаване на върховото потребление върху пазара на електроенергия в Съюза при нормални пазарни обстоятелства, след оценка съгласно член 7а, параграф 8 от посочения регламент.“

б) добавя се следният параграф:

„5. ACER изготвя доклад съгласно член 19д, параграф 7 от Регламент (ЕС) 2019/943, в който анализира националните доклади относно прогнозните нужди от гъвкавост и дава препоръки по въпроси от трансгранично значение във връзка с констатациите на регулаторния орган или друг орган или субект, посочен от държава членка.“.

Член 2

Изменения на Регламент (ЕС) 2019/943

Регламент (ЕС) 2019/943 се изменя, както следва:

1) Член 1 се изменя, както следва:

а) букви а) и б) се заменят със следното:

„а) постави основата за ефикасно постигане на целите на Енергийния съюз и на целта за постигане на неутралност по отношение на климата най-късно до 2050 г., и по-специално на рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г., като се даде възможност за получаване на пазарни сигнали с цел повишена ефективност, по-висок дял енергия от възобновяеми източници, сигурност на доставките, гъвкавост, системна интегрираност при множество енергийни носители, устойчивост, декарбонизация и иновативност;

б) определи основните принципи за добре функциониращи интегрирани пазари на електроенергия с оглед да се осигури недискриминационен достъп до пазара за всички доставчици на ресурси и клиенти на електроенергия, да се създадат условия за развитието на форуърдни пазари на електроенергия, за да се даде възможност на доставчиците и потребителите да извършват хеджиране или да се защитават срещу риска от бъдеща нестабилност на цените на електроенергията, да се предоставят повече права и защита на потребителите, да се осигури конкурентоспособност на световния пазар, да се повишат сигурността на доставките и гъвкавостта чрез оптимизиране на потреблението, съхраняване на енергия и други решения за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, да се гарантира енергийна ефективност, да се улесни агрегирането на разпределеното търсене и предлагане, както и да се създадат условия за пазарна и секторна интеграция и заплащане на пазарен принцип на електроенергията, произведена от енергия от възобновяеми източници;“

б) добавят се следните букви:

„д) подкрепи дългосрочните инвестиции в производството на енергия от възобновяеми източници, гъвкавост и мрежи, за да се осигури възможност на потребителите да направят сметките си за енергия финансово достъпни и да намалят зависимостта им от колебанията на краткосрочните пазарни цени на електроенергията, по-специално цените на изкопаемите горива в средносрочен и дългосрочен план;

е) определи рамка за приемането на мерки за справяне с кризите, свързани с цените на електроенергията.“

2) Член 2 се изменя, както следва:

а) точка 22 се заменя със следното:

„22) „механизъм за осигуряване на капацитет“ означава мярка, с която да се осигури постигането на необходимото равнище на адекватност на ресурсите чрез възнаграждаване на наличието на ресурси, като се изключват на мерки, отнасящи се за спомагателни услуги или управление на претоварването;“

б) добавят се следните точки:

„72) „час на върхово натоварване“ означава час, в който въз основа на прогнозите на операторите на преносни системи и, когато е приложимо, на НОПЕ, брутното потребление на електроенергия или брутното потребление на електроенергия, произведена от източници, различни от възобновяеми енергийни източници, или цената на едро на електроенергията за ден напред се очаква да бъде най-висока, като се вземе предвид междузоновият обмен;

73) „ограничаване на върховото потребление“ означава способността на участниците на пазара да намалят потреблението на електроенергия от мрежата в часовете на върхово натоварване по искане на оператора на преносната система;

74) „продукт за ограничаване на върховото потребление“ означава пазарен продукт, чрез който участниците на пазара могат да осигурят на операторите на системи ограничаване на върховото потребление;

75) „регионален виртуален център“ означава нефизически регион, обхващащ повече от една пазарна зона, за който въз основа на методика е определена референтна цена;

76) „двупосочен договор за разлика“ означава договор между оператор на съоръжение за производство на електроенергия и насрещна страна, обикновено публичен субект, който осигурява както защита на минималното възнаграждение, така и ограничение на прекомерното възнаграждение;

77) „споразумение за закупуване на електроенергия“ или „СЗЕ“ означава договор, съгласно който физическо или юридическо лице се съгласява да купува електроенергия от производител на електроенергия на пазарен принцип;

78) „специален измервателен уред“ означава уред, свързан със или вграден в актив, който изпълнява услуги за оптимизиране на потреблението или за гъвкавост на пазара на електроенергия или на оператори на системи;

79) „гъвкавост“ означава способността на дадена електроенергийна система да се адаптира към променливостта на моделите на производство и потребление и наличността на електроенергийната мрежа в съответните пазарни срокове.“

3) Член 7 се изменя, както следва:

а) параграф 1 се заменя със следното:

„1. Операторите на преносни системи и НОПЕ организират съвместно управлението на интегрираните пазари за ден напред и в рамките на деня в съответствие с Регламент (ЕС) 2015/1222*. Операторите на преносни системи и НОПЕ си сътрудничат на равнището на Съюза или, когато това е по-целесъобразно, на регионално ниво, за да увеличат максимално ефикасността и ефективността на търговията с електроенергия в Съюза за ден напред и в рамките на деня. Задължението за сътрудничество не засяга прилагането на правото на Съюза в областта на конкуренцията. По отношение на своите функции във връзка с търговията с електроенергия операторите на преносни системи и НОПЕ подлежат на регулаторен надзор от регулаторните органи съгласно член 59 от Директива (ЕС) 2019/944 и от ACER съгласно членове 4 и 8 от Регламент (ЕС) 2019/942 и спрямо тях се прилагат задълженията за прозрачност и ефективен надзор срещу манипулиране на пазара, установени в съответните разпоредби на Регламент (ЕС) № 1227/2011.)“

б) параграф 2 се изменя, както следва:

i) буква в) се заменя със следното:

„в) максимално увеличават възможностите за всички участници на пазара да участват в междузоновата и вътрешнозоновата търговия по недискриминационен начин и възможно най-близо до реално време във всички пазарни зони и в рамките на всяка пазарна зона;

ва) са организирани по такъв начин, че да се гарантира споделянето на ликвидност между всички НОПЕ, по всяко време, както за междузоновата, така и за вътрешнозоновата търговия. За пазара за ден напред, от един час преди момента на затваряне на пазара до последния момент, в който е разрешена търговията за ден напред, НОПЕ подават всички нареждания за продукти за ден напред и продукти със същите характеристики на единното свързване на пазарите за ден напред, от една страна, и не организират търговия с продукти за ден напред или продукти със същите характеристики извън единното свързване на пазарите за ден напред, от друга страна. За пазара в рамките на деня, от момента на отваряне на единното свързване на пазарите за сделки в рамките на деня до последния момент, в който търговията в рамките на деня е разрешена в дадена пазарна зона, НОПЕ подават всички нареждания за продукти и продукти с еднакви характеристики за единното свързване на пазарите в рамките на деня, от една страна, и не организират търговия с продукти или продукти със същите характеристики в рамките на деня извън рамките на деня, от друга страна. Това задължение се прилага за НОПЕ, за предприятията, които пряко или непряко упражняват контрол върху НОПЕ, както и за предприятията, които пряко или непряко са контролирани от НОПЕ;“

ii) буква е) се заменя със следното:

„е) са прозрачни, и когато е приложимо, предоставят информация по генераторни единици, като същевременно се защитава поверителността на чувствителната търговска информация и се гарантира, че търговията се извършва анонимно;“

4) Вмъкват се следните членове:

„Член 7а

Продукт за ограничаване на върховото потребление

1. Когато е обявена криза, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз, в съответствие с член 66а от Директива (ЕС) 2019/944, държавите членки могат да поискат от системните оператори да предложат доставката на продукти за ограничаване на върховото потребление, за да се постигне намаляване на потреблението на електроенергия през пиковите часове. Поръчките за тези продукти се ограничават до срока, определен в решението за изпълнение, прието съгласно член 66а, параграф 1 от Директива (ЕС) 2019/944.

2. Когато е отправено искане съгласно параграф 1, системните оператори, след консултация със заинтересованите страни, представят за одобрение на регулаторния орган на съответната държава членка предложение, в което се определят оразмеряването и условията за възлагане на поръчки и използването на продукта за ограничаване на върховото потребление.

3. Съответният регулаторен орган оценява предложението за продукт за ограничаване на върховото потребление, посочено в параграф 2, по отношение на постигането на намаляване на търсенето на електроенергия и на въздействието върху цената на едро на електроенергията през пиковите часове. При тази оценка се отчита необходимостта продуктът за ограничаване на върховото потребление да не нарушава функционирането на пазарите на електроенергия и да не води до пренасочване на услугите за оптимизация на потреблението към продукти за ограничаване на върховото потребление. Въз основа на тази оценка регулаторният орган може да поиска от системния оператор да измени предложението си.

4. Предложението за продукт за ограничаване на върховото потребление, посочено в параграф 2, трябва да отговаря на следните изисквания:

а) оразмеряването на продукта за ограничаване на върховото потребление трябва:

i) да се основава на анализ на необходимостта от допълнителна услуга за гарантиране на сигурността на електроснабдяването, без да се застрашава стабилността на мрежата, както и на анализ на въздействието му върху пазара и на очакваните разходи и ползи от него;

ii) да е съобразено с прогнозата за потреблението, прогнозата за електроенергията, произведена от възобновяеми източници, прогнозата за други източници на гъвкавост в системата, като например въздействието на съхраняването на енергия и цените на едро на избегнатото разпределяне; и

iii) да бъде ограничено, за да се гарантира, че прогнозните разходи не надвишават очакваните ползи от продукта за ограничаване на върховото потребление;

б) възлагането на поръчка за продукт за ограничаване на върховото потребление се основава на обективни, прозрачни, пазарни и недискриминационни критерии, ограничава се до оптимизиране на потреблението и не изключва участващите активи от достъп до други пазари;

в) възлагането на поръчка за продукт за ограничаване на върховото потребление се извършва чрез конкурентна тръжна процедура, която може да бъде непрекъсната, като подборът се основава на най-ниските разходи за изпълнение на предварително определени технически и екологични критерии, и дава възможност на потребителите да участват ефективно, пряко или чрез агрегиране;

г) минималният размер на офертата не може да надвишава 100 kW, включително чрез агрегиране;

д) договорите за продукт за ограничаване на върховото потребление не се сключват повече от една седмица преди неговото използване;

е) използването продукта за ограничаване на върховото потребление не трябва да намалява междузоновия преносен капацитет;

ж) използването на продукта за ограничаване на върховото потребление се извършва преди или в пазарния времеви интервал за ден напред и може да се извърши въз основа на предварително определена цена на електроенергията;

з) използването на продукта за ограничаване на върховото потребление не трябва да предполага започване на производство на основата на изкопаеми горива след точката на измерване, за да се избегне увеличаването на емисиите на парникови газове.

5. Действителното намаляване на потреблението в резултат на използването на продукт за ограничаване на върховото потребление се измерва спрямо базова стойност, отразяваща очакваното потребление на електроенергия без използването на продукта за ограничаване на върховото потребление. Когато системен оператор получи продукт за ограничаване на върховото потребление, той разработва базова методика, след консултация с участниците на пазара, взема предвид, когато е приложимо, акта за изпълнение, приет съгласно член 59, параграф 1, буква д), и я представя на съответния регулаторен орган за одобрение.

6. Съответният регулаторен орган одобрява предложението на системните оператори, които желаят да получат продукт за ограничаване на върховото потребление, и базовата методика, представена в съответствие с параграфи 2 и 5, или изисква от системните оператори да изменят предложението или базовата методика, когато това предложение или тази методика не отговарят на изискванията, предвидени в параграфи 2, 4 и 5.

7. До шест месеца след края на кризата, свързана с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз, посочена в параграф 1, ACER, след консултация със заинтересованите страни, оценява въздействието, което използването на продукти за ограничаване на върховото потребление оказва върху пазара на електроенергия в Съюза. При тази оценка се отчита необходимостта продуктите за ограничаване на върховото потребление да не водят до необосновано нарушаване на функционирането на пазарите на електроенергия, нито до пренасочване на услугите за оптимизация на потреблението към продукти за ограничаване на върховото потребление. ACER може да отправя препоръки, които регулаторните органи вземат предвид в своята оценка съгласно параграф 3.

8. До 30 юни 2025 г. ACER, след консултация със заинтересованите страни, оценява въздействието, което разработването на продукти за ограничаване на върховото потребление оказва върху пазара на електроенергия в Съюза при нормални пазарни условия. При тази оценка се отчита необходимостта продуктите за ограничаване на върховото потребление да не водят до необосновано нарушаване на функционирането на пазарите на електроенергия, нито до пренасочване на услугите за оптимизация на потреблението към продукти за ограничаване на върховото потребление. Въз основа на извършената оценка, Комисията може да представи законодателно предложение за изменение на настоящия регламент с цел въвеждането на продукти за ограничаване на върховото потребление извън кризисни ситуации, свързани с цените на електроенергията, на регионално равнище или на равнището на целия Съюз.

Член 7б

Специален измервателен уред

1. Без да се засяга член 19 от Директива (ЕС) 2019/944, операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи и съответните участници на пазара, включително независимите доставчици на агрегирани услуги, могат да използват, след съгласието на крайния клиент, данни от специални измервателни уреди за осигуряване на наблюдение и уреждане на услугите за оптимизация на потреблението и услугите за гъвкавост, включително от съоръжения за съхраняване на енергия.

За целите на настоящия член при използването на данни от специални измервателни уреди се спазват членове 23 и 24 от Директива (ЕС) 2019/944 и другото приложимо право на Съюза, включително в областта на защитата на данните и неприкосновеността на личния живот, по-специално Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета (*). Когато тези данни се използват за научноизследователски цели, информацията се обобщава и анонимизира.

2. Когато даден краен клиент не разполага с монтиран интелигентен измервателен уред или когато интелигентният измервателен уред на краен клиент не дава необходимите данни за предоставяне на услуги за оптимизация на потреблението или услуги за гъвкавост, включително чрез независим доставчик на агрегирани услуги, операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи приемат данните от специалния измервателен уред, ако има такъв, за уреждане на услугите за оптимизация на потреблението и услугите за гъвкавост, включително съхраняване на енергия, и не дискриминират този краен клиент при възлагането на поръчки за услуги за гъвкавост. Това задължение се прилага при спазване на правилата и изискванията, установени от държавите членки съгласно параграф 3.

3. Държавите членки установяват правилата и изискванията за процес на валидиране на данните от специални измервателни уреди, за да се провери и гарантира качеството и последователността на съответните данни, както и оперативната съвместимост, в съответствие с членове 23 и 24 от Директива (ЕС) 2019/944 и другото приложимо право на Съюза.

(*) Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).“

5) Член 8 се изменя, както следва:

а) параграф 1 се заменя със следното:

„1. НОПЕ позволяват на участниците на пазара да търгуват с енергия възможно най-близо до реално време и най-малко до момента на затварянето на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня. От 1 януари 2026 г. времето на затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня трябва да е не повече от 30 минути преди реалното време.

1а. Съответният регулаторен орган може, по искане на съответния оператор на преносна система, да предостави дерогация до 1 януари 2029 г. от изискването, предвидено в параграф 1. Операторът на преносна система подава искането до съответния регулаторен орган. Искането трябва да включва:

а) оценка на въздействието, в която се отчита обратната информация, получена от съответните НОПЕ и участниците на пазара, и се доказва отрицателното въздействие на мярката върху сигурността на доставките в националната електроенергийна система, икономическата ефективност, включително по отношение на съществуващите платформи за балансиране в съответствие с Регламент (ЕС) 2017/2195, както и върху интегрирането на енергия от възобновяеми източници и емисиите на парникови газове; и

б) план за действие за съкращаване на времето за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на 30 минути преди реалното време в срок до 1 януари 2029 г.

1б. Регулаторният орган може, по искане на съответния оператор на преносна система, да предостави допълнителна дерогация от изискването, предвидено в параграф 1, за максимален срок от две години и половина, считано от крайната дата на предвидения в параграф 1а срок. До 30 юни 2028 г. съответният оператор на преносна система подава искането до съответния регулаторен орган, до ЕМОПС за електроенергия и до ACER. Искането трябва да включва:

а) нова оценка на въздействието, в която се отчита обратната информация, получена от участниците на пазара и съответните НОПЕ, и се обосновава необходимостта от допълнителна дерогация въз основа на рисковете за сигурността на доставките в националната електроенергийна система, икономическата ефективност, интегрирането на енергия от възобновяеми източници и емисиите на парникови газове; и

б) преразгледан план за действие за съкращаване на времето за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня до 30 минути преди реалното време до датата, от която се иска удължаване на срока, и не по-късно от датата, поискана за целите на дерогацията.

ACER приема становище относно трансграничното въздействие на допълнителната дерогация в срок от 6 месеца от получаването на искане за допълнителна дерогация. Съответният регулаторен орган взема предвид това становище, преди да вземе решение по искането за допълнителна дерогация.

1в. До 1 декември 2027 г. Комисията, след консултация с НОПЕ, ЕМОПС за електроенергия, ACER и съответните заинтересовани страни, представя на Европейския парламент и на Съвета доклад, в който оценява въздействието от съкращаването на времето за затваряне на пазара за сделки с междузонов преносен капацитет в рамките на деня, предвидено съгласно настоящия член, разходите и ползите, осъществимостта и практическите решения за по-нататъшното му съкращаване, за да се даде възможност на участниците на пазара да търгуват с енергия възможно най-близо до реалното време. В доклада се разглежда въздействието върху сигурността на електроенергийните системи, икономическата ефективност, ползите за интегрирането на енергия от възобновяеми източници и за намаляването на емисиите на парникови газове.“;

б) параграф 3 се заменя със следното:

„3. НОПЕ предоставят продукти за търгуване на пазарите за ден напред и в рамките на деня, които са достатъчно малки по размер — с минимален размер на офертата 100 kW или по-малко, за да позволят ефективно участие за оптимизацията на потреблението, съхраняването на енергия и използването в малък мащаб на възобновяеми източници, включително прякото участие от клиентите, както и чрез агрегиране.“

6) Член 9 се заменя със следното:

„Член 9

Форуърдни пазари

1. В съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719 операторите на преносни системи предоставят дългосрочни права за пренос или прилагат равностойни мерки, за да осигурят на участниците на пазара, включително на собствениците на съоръжения за производство на електроенергия, използващи възобновяема енергия, възможност да хеджират ценовите рискове, освен когато оценката на форуърдния пазар по границите на пазарните зони, извършена от компетентните регулаторни органи, покаже наличието на достатъчно възможности за хеджиране в съответните пазарни зони.

2. Дългосрочните права за пренос се разпределят редовно по прозрачен, пазарен и недискриминационен начин чрез единна платформа за разпределяне. Честотата на разпределяне и падежите на дългосрочната междузонова преносна способност трябва да спомагат за ефективното функциониране на форуърдните пазар на Съюза.

3. Структурата на форуърдните пазар на Съюза трябва да включва необходимите инструменти за подобряване на способността на участниците на пазара да хеджират ценовите рискове в рамките на вътрешния пазар на електроенергия.

4. До 17януари 2026 г. Комисията, след консултация със съответните заинтересовани страни, прави оценка на въздействието на възможните мерки за постигане на целта, посочена в параграф 3. Тази оценка на въздействието обхваща, наред с другото:

а) възможни промени в честотата на разпределяне на дългосрочните права за пренос;

б) възможни промени в падежите на дългосрочните права за пренос, по-специално падежите, удължени до най-малко три години;

в) възможни промени в естеството на дългосрочните права за пренос;

г) начини за укрепване на вторичния пазар; и

д) възможното въвеждане на регионални виртуални центрове за форуърдния пазар.

5. По отношение на регионалните виртуални центрове за форуърдния пазар, оценката на въздействието, направена съгласно параграф 4, обхваща следното:

а) подходящия географски обхват на регионалните виртуални центрове, включително пазарните зони, които биха били включени в състава на тези центрове, и специфичната ситуация на пазарните зони, спадащи към два или повече виртуални центъра, с цел максимално увеличаване на ценовата взаимовръзка между референтните цени и цените на пазарните зони, включени в състава на регионалните виртуални центрове;

б) степента на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки, и по-специално за онези държави членки, които не са постигнали целите за междусистемна електроенергийна свързаност за 2020 и 2030 г., определени в член 4, буква г), точка 1 от Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета (*);

в) методиката за изчисляване на референтните цени за регионалните виртуални центрове за форуърдния пазар с цел максимално увеличаване на ценовата взаимовръзка между референтната цена и цените на пазарните зони, включени в състава на регионален виртуален център;

г) възможността пазарните зони да бъдат част от повече от един регионален виртуален център;

д) начини за максимално увеличаване на възможностите за търговия с продукти за хеджиране, отнасящи се до регионалните виртуални центрове за форуърдния пазар, както и за дългосрочни права за пренос от пазарните зони до регионалните виртуални центрове;

е) начините да се гарантира, че единната платформа за разпределяне, посочена в параграф 2, осигурява разпределяне и улеснява търговията с дългосрочни права за пренос;

ж) последиците на вече съществуващите междуправителствени споразумения и на правата по тях.

6. Въз основа на резултатите от оценката на въздействието, посочена в параграф 4 от настоящия член, до 17 юли 2026 г. Комисията приема акт за изпълнение за конкретизиране на мерките и инструментите за постигане на целите, посочени в параграф 3 от настоящия член, и конкретните характеристики на тези мерки и инструменти. Този акт за изпълнение се приема в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 67, параграф 2.

7. Единната платформа за разпределяне, създадена в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/1719, служи като структура, която осигурява разпределянето и улеснява търговията с дългосрочни права за пренос от името на операторите на преносни системи. Тя има правната форма, посочена в приложение II към Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета (**).

8. Когато компетентен регулаторен орган счита, че участниците на пазара не разполагат с достатъчно възможности за хеджиране, той може, след консултация със съответните компетентни органи, определени съгласно член 67 от Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета (***), в случай че форуърдните пазари се отнасят до финансови инструменти, определени в член 4, параграф 1, точка 15 от същата директива, да изиска от енергийните борси или операторите на преносни системи да приложат допълнителни мерки, като например дейности по поддържане на пазара, за да подобрят ликвидността на форуърдните пазари.

9. При спазване на правото на Съюза в областта на конкуренцията и на регламенти (ЕС) № 648/2012 (****)и (ЕС) № 600/2014 (*****)на Европейския парламент и на Съвета и на Директива 2014/65/ЕС, пазарните оператори могат да разработват форуърдни продукти за хеджиране, включително дългосрочни форуърдни продукти за хеджиране, за да осигурят на участниците на пазара, включително собствениците на съоръжения за производство на електроенергия, използващи възобновяеми енергийни източници, подходящи възможности за хеджиране на финансови рискове срещу колебания на цените. Държавите членки не изискват тази дейност по хеджиране да може да бъде ограничена до сделки в рамките на една държава членка или пазарна зона.

(*) Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1).

(**) Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно някои аспекти на дружественото право (ОВ L 169, 30.6.2017 г., стр. 46).

(***) Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (ОВ L 173, 12.6.2014 г., стр. 349).

(****) Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета на 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на транзакции (ОВ L 201, 27.7.2012 г., стр. 1).

(*****) Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 (ОВ L 173, 12.6.2014 г., стр. 84).“

7) Член 18 се изменя, както следва:

а) параграфи 2 и 3 се заменят със следното:

„2. Методиките за определяне на тарифите:

а) отразяват постоянните разходи на операторите на преносни и разпределителни системи и отчитат както капиталовите, така и оперативните разходи, за да се осигурят подходящи стимули на операторите на преносни и разпределителни системи както в краткосрочен, така и в дългосрочен план, включително инвестиции с оглед очаквани бъдещи промени в натоварването, с цел повишаване на ефективността, включително на енергийната ефективност;

б) насърчават пазарната интеграция, интегрирането на енергията от възобновяеми източници и сигурността на доставките;

в) подпомагат използването на услуги за гъвкавост и създават условия за използване на гъвкави връзки;

г) насърчават ефективни и навременни инвестиции, включително решения за оптимизиране на съществуващата мрежа;

д) улесняват съхраняването на енергия, оптимизацията на потреблението и свързаните с тях научноизследователски дейности;

е) допринасят за постигането на целите, определени в интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата, намаляват въздействието върху околната среда и насърчават възприемането от обществеността; и

ж) улесняват иновациите в интерес на потребителите в области като цифровизацията, услугите за гъвкавост и междусистемната свързаност, по-специално с цел разработване на необходимата инфраструктура за постигане на минималната цел за междусистемна електроенергийна свързаност за 2030 г., определена в член 4, буква г), точка 1 от Регламент (ЕС) 2018/1999.

3. Когато е целесъобразно, равнището на тарифите, които се прилагат към производителите или крайните клиенти, или и към двете категории, включва свързани с местоположението инвестиционни сигнали на равнището на Съюза, като например стимули чрез структурата на тарифите, с цел намаляване на разходите за преразпределението и подобряването на електрическата мрежа, и отчита размера на загубите по мрежата и предизвиканото претоварване, както и инвестиционните разходи за инфраструктура.“

б) параграф 8 се заменя със следното:

„8. Методиките за определяне на тарифите за пренос и разпределение осигуряват стимули на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи за постигане на икономически най-ефективна експлоатация и развитие на техните системи, включително чрез възлагане на поръчки за услуги. За тази цел регулаторните органи признават съответните разходи за допустими, включително разходите, свързани с инвестиции с оглед очаквани бъдещи промени в натоварването, включват тези разходи в тарифите за пренос и разпределение и въвеждат, когато е целесъобразно, цели за ефективност, за да предоставят стимули на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи да повишават цялостната ефективност на системата, включително посредством енергийна ефективност, използване на услуги за гъвкавост и разработване на интелигентни електроенергийни мрежи и интелигентни измервателни системи.“

в) параграф 9 се изменя, както следва:

i) буква е) се заменя със следното:

„е) методите, които се определят след консултация със съответните заинтересовани страни, за осигуряване на прозрачност в определянето и структурата на тарифите, включително инвестиции с предвидено увеличено натоварване в бъдещи периоди, които са съобразени със съответните цели на Съюза и национални цели в областта на енергетиката, и като се вземат предвид зоните за ускорено внедряване, установени в съответствие с Директива (ЕС) 2018/2001;“

ii) добавя се следната буква:

„и) стимулите за ефективни инвестиции в мрежи, включително ресурси за осигуряване на гъвкавост и договори за гъвкаво свързване.“

8) В член 19 параграф 2 се заменя със следното:

„2. Следните цели се ползват с приоритет при разпределянето на всички приходи от разпределението на междузонов капацитет:

а) гарантиране на действителната наличност на разпределения капацитет, включително обезщетение за гарантиране на капацитета;

б) поддържане или увеличаване на междузоновите капацитети чрез оптимизиране на използването на съществуващите междусистемни връзки посредством координирани коригиращи действия, когато е приложимо, или покриване на разходи, произтичащи от мрежови инвестиции, свързани с намаляване на претоварването на междусистемните връзки; или

в) обезщетяване на операторите на разположени в морето съоръжения за производство на електроенергия от възобновяеми източници, в дадена морска пазарна зона, пряко свързана с две или повече пазарни зони, ако достъпът до взаимосвързаните пазари е бил намален по такъв начин, че води до ситуация, в която операторът на разположено в морето съоръжение за производство на електроенергия от възобновяеми източници не е в състояние да изнесе на пазара своя капацитет за производство на електроенергия, и когато е приложимо, до съответно намаление на цените в морската пазарна зона, в сравнение със ситуация, при която няма намаляване на капацитета.

Обезщетението, посочено в първа алинея, буква в), се прилага, когато, предвид валидираните резултати от изчислението на капацитета, един или повече оператори на преносни системи не са предоставили капацитета, договорен в договорите за свързване по междусистемната връзка, или не са предоставили капацитета в елементите на мрежата от критично значение съгласно правилата за изчисляване на капацитета, установени в член 16, параграф 8, или и двете. Операторите на преносни системи, които отговарят за намаляването на достъпа до взаимосвързани пазари, отговарят за обезщетяването на операторите на разположени в морето съоръжения за производство на електроенергия от възобновяеми източници. На годишна основа това обезщетение не надвишава общите приходи от претоварване, генерирани по междусистемните връзки между съответните пазарни зони.“

9) Вмъква се следната глава:

„ГЛАВА IIIa

СПЕЦИФИЧНИ СТИМУЛИ ЗА ИНВЕСТИЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ НА СЪЮЗА ЗА ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ

Член 19a

Споразумения за закупуване на електроенергия

1. Без да се засяга Директива (ЕС) 2018/2001, държавите членки насърчават възприемането на споразумения за закупуване на електроенергия (СЗЕ), включително чрез премахване на необоснованите пречки и непропорционалните или дискриминационни процедури или такси, с цел да се осигури предвидимост на цените и да се постигнат целите, определени в техните интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата по отношение на измерението „Декарбонизация“, посочено в член 4, буква а) от Регламент (ЕС) 2018/1999, включително по отношение на възобновяемата енергия, като същевременно се запазят конкурентните и ликвидни пазари на електроенергия и трансграничната търговия.

2. При извършването на прегледа на настоящия регламент в съответствие с член 69, параграф 2 Комисията, след консултация със съответните заинтересовани страни, оценява потенциала и жизнеспособността на една или няколко пазарни платформи на Съюза за СЗЕ, които да се използват на доброволен принцип, включително взаимодействието на тези евентуални платформи с други съществуващи платформи на пазара на електроенергия и обединяването на търсенето на СЗЕ чрез агрегиране.

3. Държавите членки гарантират по координиран начин, че инструменти като гаранционни схеми по пазарни цени за намаляване на финансовите рискове, свързани с неизпълнение на задължението за плащане от страна на изкупвач в рамките на СЗЕ, са въведени и са достъпни за клиенти, които се сблъскват с пречки за навлизане на пазара на СЗЕ и не изпитват финансови затруднения. Тези инструменти могат да включват, наред с другото, гарантирани от държавата гаранционни схеми по пазарни цени, частни гаранции или инструменти, обединяващи търсенето на СЗЕ, в съответствие с приложимото право на Съюза. За тази цел държавите членки осигуряват подходяща координация, включително със съответните инструменти на равнището на Съюза. Държавите членки могат да определят категориите клиенти, към които са насочени тези инструменти, като прилагат недискриминационни критерии между и в рамките на различните категории клиенти.

4. Без да се засягат членове 107 и 108 от ДФЕС, ако дадена гаранционна схема за СЗЕ се подкрепя от държавата членка, тя включва разпоредби за избягване на намаляването на ликвидността на пазарите на електроенергия и не предоставя подпомагане за закупуването на електроенергия от изкопаеми горива. Държавите членки могат да решат да ограничат тези гаранционни схеми изключително до подпомагане за закупуване на електроенергия от нов производствен капацитет за енергия от възобновяеми източници в съответствие с политиките за декарбонизация на държавата членка, включително по-специално, когато не е достатъчно развит пазарът на СЗЕ за енергия от възобновяеми източници по смисъла на определението в член 2, точка 17 от Директива (ЕС) 2018/2001.

5. Схемите за подпомагане за електроенергията от възобновяеми източници трябва да дават възможност за участието на проекти, които запазват част от електроенергията за продажба чрез СЗЕ за възобновяеми източници или други пазарни договорености, при условие че това участие не оказва отрицателно въздействие върху конкуренцията на пазара, по-специално когато двете страни по съответното СЗЕ се контролират от един и същ субект.

6. При разработването на схемите за подпомагане, посочени в параграф 5, държавите членки се стремят да използват критерии за оценка, за да насърчат оферентите да улесняват достъпа до пазара на СЗЕ за клиенти, които са изправени пред пречки за навлизане на пазара, при условие че това не оказва отрицателно въздействие върху конкуренцията на пазара.

7. В СЗЕ се посочва пазарната зона на доставка и отговорността за осигуряване на права за междузонов пренос в случай на промяна на пазарна зона в съответствие с член 14.

8. В СЗЕ се посочват условията, при които клиентите и производителите могат да се оттеглят от СЗЕ, като например всички приложими такси за оттегляне и срокове на предизвестие, в съответствие с правото на Съюза в областта на конкуренцията.

9. При разработването на мерки, които пряко засягат СЗЕ, държавите членки зачитат оправданите правни очаквания и вземат предвид въздействието на тези мерки върху съществуващите и бъдещите СЗЕ.

10. До 31 януари 2026 г. и веднъж на всеки две години след това Комисията прави оценка на това дали продължават да съществуват пречки и дали е налице достатъчна прозрачност на пазарите на СЗЕ. Комисията може да изготви конкретни насоки за премахване на пречките на пазарите на СЗЕ, включително на непропорционални или дискриминационни процедури или такси.

Член 19б

Незадължителни образци за СЗЕ и наблюдение на СЗЕ

1. ACER публикува годишна оценка на пазара на СЗЕ на равнището на Съюза и на държавите членки, като част от годишния доклад, публикуван съгласно член 15, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2019/942.

2. До 17 октомври 2024 г. ACER оценява, в тясно сътрудничество със съответните институции и заинтересовани страни, необходимостта от разработване и публикуване на незадължителни образци за СЗЕ, адаптирани към нуждите на различните категории участници.

Когато заключението от оценката е, че е необходимо да се разработят и публикуват такива незадължителни образци на СЗЕ, ACER, заедно с НОПЕ и след консултация със съответните заинтересовани страни, разработва тези образци, като взема предвид, че:

а) използването на тези образци на договори е незадължително за договарящите се страни;

б) образците на договорите, наред с другото, трябва да:

i) предвиждат възможност за различни срокове на договорите;

ii) включват различни ценови формули;

iii) са съобразени с товаровия профил на изкупвача и профила на производството на генератора.

Член 19в

Мерки на равнището на Съюза за подпомагане на постигането на допълнителния дял електроенергия от възобновяеми източници

Комисията оценява дали мерките на равнището на Съюза могат да подпомогнат колективните усилия на държавите членки за допълнителен дял от 2,5 % на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия на Съюза през 2030 г. съгласно Директива (ЕС) 2018/2001, в допълнение към националните мерки. Комисията анализира възможността за използване на механизма за финансиране на възобновяемата енергия в Съюза, създаден съгласно член 33 от Регламент (ЕС) 2018/1999, за организиране на търгове за енергия от възобновяеми източници на равнището на Съюза съгласно приложимата регулаторна уредба.

Член 19г

Схеми за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика за инвестиции

1. Схемите за пряко ценово подпомагане за инвестиции в нови съоръжения за производство на електроенергия за производството на електроенергия от източниците, изброени в параграф 4, са под формата на двупосочни договори за разлика или на равностойни схеми със същия резултат.

Първа алинея се прилага за договорите по схеми за пряко ценово подпомагане за инвестиции в нови производства, сключени на или след 17 юли 2027 г. или, за разположени в морето съоръжения за производство на електроенергия от възобновяеми източници, свързани към хибридни проекти в морето, които на свой ред са свързани с две или повече пазарни зони, 17 юли 2029 г.

Участието на участниците на пазара в схемите за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика и в равностойни схеми със същия резултат е доброволно.

2. Всички схеми за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика и равностойни схеми със същия резултат се разработват въз основа на следните принципи:

а) запазване на стимулите за съоръжението за производство на електроенергия да функционира и да участва ефективно на пазарите на електроенергия, по-специално с цел отразяване на пазарните условия;

б) предотвратяване възникнали в резултат на схемата за подпомагане отклонения в решенията относно експлоатацията, разпределянето и поддръжката на съоръжението за производство на електроенергия или в тръжното поведение на пазарите за ден напред, в рамките на деня, пазарите на спомагателни услуги и балансиращите пазари;

в) осигуряване на съответствие на равнището на защита на минималното възнаграждение и на ограничителния таван на прекомерното възнаграждение с разходите за новата инвестиция и пазарните приходи с цел осигуряване на дългосрочната икономическа жизнеспособност на съоръжението за производство на електроенергия, като същевременно се избягва прекомерно обезщетение;

г) избягване на неоправдани нарушения на конкуренцията и търговията на вътрешния пазар, по-специално чрез определяне на размера на възнагражденията чрез конкурентна тръжна процедура, която е открита, ясна, прозрачна и недискриминационна; когато не може да се проведе конкурентна тръжна процедура, двупосочните договори за разлика или равностойните схеми със същия резултат — и приложимите цени на упражняване — се разработват така, че да се гарантира, че разпределението на приходите между предприятията не води до неоправдано нарушаване на конкуренцията и търговията на вътрешния пазар;

д) избягване на нарушения на конкуренцията и търговията на вътрешния пазар в резултат на разпределянето на приходите на предприятията;

е) включване на наказателни клаузи, приложими в случай на едностранно предсрочно прекратяване на договора.

3. При оценката на двупосочните договори за разлика или равностойните схеми със същия резултат съгласно членове 107 и 108 от ДФЕС Комисията гарантира спазването на принципите на разработване на схемите съгласно параграф 2.

4. Параграф 1 се прилага за инвестиции в нови съоръжения за генериране на електроенергия от следните източници:

а) вятърна енергия;

б) слънчева енергия;

в) геотермална енергия;

г) водноелектрическа енергия без язовир;

д) ядрена енергия.

5. Приходите, получени от схеми за пряко ценово подпомагане под формата на двупосочни договори за разлика и равностойни схеми със същия резултат, посочени в параграф 1, или паричната равностойност на тези приходи се разпределя на крайните клиенти.

Независимо от първа алинея, приходите или паричната равностойност на тези приходи могат да се използват и за финансиране на разходите по схемите за пряко ценово подпомагане или инвестициите за намаляване на разходите за електроенергия за крайните клиенти.

Разпределението на приходите на крайните клиенти се разработва така, че да се запазят стимулите те да намаляват потреблението си или да го изместват към периоди, когато цените на електроенергията са ниски, и да не се засяга конкуренцията между доставчиците на електроенергия.

6. В съответствие с член 4, параграф 3, трета алинея от Директива (ЕС) 2018/2001 държавите членки могат да освободят малките по мащаб инсталации за енергия от възобновяеми източници и демонстрационни проекти от задължението по параграф 1 от настоящия член.

Член 19д

Оценка на нуждите от гъвкавост

1. Не по-късно от една година след одобряването от ACER на методиката по параграф 6 и на всеки две години след това регулаторният орган или друг орган или субект, определен от държава членка, приема доклад относно очакваните нужди от гъвкавост за период, обхващащ най-малко следващите 5 до 10 години, на национално равнище с оглед на необходимостта от постигане по икономически ефективен начин на сигурност и надеждност на доставките и на декарбонизация на електроенергийната система, като взема предвид интеграцията на различните възобновяеми енергийни източници и различните сектори, както и взаимосвързаното естество на пазара на електроенергия, включително целите за междусистемна електроенергийна свързаност и евентуалната наличност на трансгранична гъвкавост.

Докладът, посочен в първа алинея трябва да:

а) съответства на оценката на адекватността на европейските ресурси и оценките на адекватността на националните ресурси, извършени съгласно членове 23 и 24;

б) се основава на данните и анализите, предоставени от операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи на всяка държава членка съгласно параграф 4, и на общата методика съгласно параграф 4 и — когато е надлежно обосновано — на допълнителни данни и анализ.

Когато държавата членка е определила оператор на преносна система или друг субект за целите на приемането на доклада, посочен в първа алинея, регулаторният орган одобрява или изменя доклада.

2. В доклада, посочен в параграф 1, най-малкото:

а) се прави оценка на различните видове нужди от гъвкавост, най-малкото на сезонна, дневна и почасова основа, за интегриране в електроенергийната система на електроенергията, произведена от възобновяеми източници, както и, наред с другото, на различни допускания по отношение на пазарните цени, производството и търсенето на електроенергия;

б) се разглежда потенциалът на ресурсите за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, като например оптимизацията на потреблението и съхраняването на енергия, включително обединяване и взаимосвързаност, за задоволяване на нуждите от гъвкавост както на равнище пренос, така и на равнище разпределение;

в) се прави оценка на пречките пред гъвкавостта на пазара и се предлагат подходящи мерки и стимули за смекчаване, включително премахване на регулаторните пречки и възможни подобрения на пазарите и услугите или продуктите, свързани с експлоатацията на системата;

г) се прави оценка на приноса на цифровизацията на преносните и разпределителните мрежи за електроенергия; и

д) се вземат предвид източниците на гъвкавост, които се очаква да бъдат налични в други държави членки.

3. Операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи на всяка държава членка предоставят на регулаторния орган или на друг орган или субект по параграф 1 данните и анализите, които са необходими за изготвянето на доклада, посочен в параграф 1. В надлежно обосновани случаи регулаторният орган или другият орган или субект по параграф 1 може да поиска от засегнатите оператори на преносни системи и оператори на разпределителни системи да предоставят допълнителна информация към доклада в допълнение към изискванията, посочени в параграф 4. Засегнатите оператори на електропреносни системи и оператори на електроразпределителни системи съгласуват действията си с операторите на системи за природен газ и операторите на системи за водород, за да съберат съответната информация, когато това е необходимо за целите на настоящия член.

4. ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС координират работата на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи по отношение на данните и анализите, които трябва да бъдат предоставени в съответствие с параграф 3. Те по-специално:

а) определят вида и формата на данните, които операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи предоставят на регулаторните органи или на другия орган или субект по параграф 1;

б) разработват методика за анализ от операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи на нуждите от гъвкавост, като се вземат предвид най-малко:

i) всички налични източници на гъвкавост по икономически ефективен начин в различните времеви интервали, включително в други държави членки;

ii) планираните инвестиции в междусистемни връзки и гъвкавостта на равнище пренос и разпределение; и

iii) необходимостта от декарбонизация на електроенергийната система, за да се постигнат целите на Съюза за 2030 г. в областта на енергетиката и климата, определени в член 2, точка 11 от Регламент (ЕС) 2018/1999, и неговата цел за неутралност по отношение на климата до 2050 г., установена в член 2 от Регламент (ЕС) 2021/1119, в съответствие с Парижкото споразумение, прието съгласно Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата (*).

Методиката, посочена в първа алинея, буква б), съдържа водещи критерии за това как да се оценява способността на различните източници на гъвкавост да покриват нуждите от гъвкавост.

5. ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС сътрудничат тясно помежду си по отношение на координацията между операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи във връзка с предоставянето на данните и анализите съгласно параграф 4.

6. До 17 април 2025 г. ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС съвместно представят на ACER предложение относно вида и формата на данните, които трябва да бъдат представени на регулаторния орган или на другия орган или субект по параграф 1, и методиката за анализа на нуждите от гъвкавост, посочена в параграф 4. В срок от три месеца от получаването на предложението ACER го одобрява или го изменя. Във втория случай ACER се консултира с Групата за координация в областта на електроенергетиката, ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС, преди да приеме измененията. Приетото предложение се публикува на уебсайта на ACER.

7. Регулаторният орган или другият орган или субект по параграф 1 представя на Комисията и ACER докладите, посочени в параграф 1, и ги публикува. В срок от 12 месеца от получаването на докладите ACER изготвя доклад, в който ги анализира и включва препоръки по въпроси от трансгранично значение във връзка с констатациите на регулаторния орган или другия орган или субект по параграф 1, включително препоръки за премахване на пречките пред навлизането на ресурси за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива.

Сред въпросите от трансгранично значение ACER оценява:

а) как по-добре да се интегрира анализът на нуждите от гъвкавост, посочен в параграф 1 от настоящия член, в методиката за оценка на адекватността на европейските ресурси в съответствие с член 23 и методиката за десетгодишния план за развитие на мрежата в целия Съюз, като се гарантира съгласуваност между тях;

б) прогнозните нужди от гъвкавост в електроенергийната система на равнището на Съюза и нейния очакван икономически наличен потенциал за период от 5 до 10 години, като се вземат предвид националните доклади;

в) евентуалното въвеждане на допълнителни мерки за разгръщане на потенциала за гъвкавост на пазарите на електроенергия и при експлоатацията на системата.

Резултатите от анализа, посочен във втора алинея, буква а), могат да бъдат взети предвид при последващи преразглеждания на методиките, посочени в същата буква, при спазване на съответните правни актове на Съюза.

Европейският научен консултативен съвет по изменението на климата може по собствена инициатива да предоставя на ACER информация за начините на осигуряване на спазването на целите на Съюза за 2030 г. в областта на енергетиката и климата и неговата цел за неутралност по отношение на климата до 2050 г..

8. ЕМОПС за електроенергия актуализира плана за развитие на мрежата в целия Съюз, за да включи резултатите от националните доклади относно нуждите от гъвкавост, посочени в параграф 1. Тези доклади се вземат предвид от операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи в техните планове за развитие на мрежата.

Член 19е

Индикативна национална цел за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива

Не по-късно от шест месеца след предаването на доклада съгласно член 19д, параграф 1 от настоящия регламент всяка държава членка определя въз основа на този доклад индикативна национална цел за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, включително съответния конкретен принос на оптимизацията на потреблението и на съхраняването на енергия за постигането на тази цел. Държавите членки могат да постигнат тази цел чрез реализиране на установения потенциал за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, чрез премахване на установените пазарни пречки или чрез схемите за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива по член 19ж от настоящия регламент. Тази индикативна национална цел, включително съответният конкретен принос на оптимизацията на потреблението и на съхраняването на енергията за постигането на тази цел, както и мерките за постигането ѝ, се отразяват и в интегрираните национални планове на държавите членки в областта на енергетиката и климата по отношение на измерението „Вътрешен енергиен пазар“ в съответствие с членове 3, 4 и 7 от Регламент (ЕС) 2018/1999, и в техните интегрирани национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата в съответствие с член 17 от същия регламент. До приемането на доклада съгласно член 19д, параграф 1 от настоящия регламент държавите членки могат да определят предварителни индикативни национални цели.

След оценката, извършена в съответствие с член 9 от Регламент (ЕС) 2018/1999, Комисията, след като получи националните индикативни цели, които държавите членки са определили и съобщили в съответствие с параграф 1 от настоящия член, представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за оценка на националните доклади.

Въз основа на заключенията от доклада, изготвен въз основа на първата информация, съобщена от държавите членки, Комисията може да изготви стратегия на Съюза за гъвкавост, насочена конкретно към оптимизацията на потреблението и съхранението на енергия с цел улесняване на внедряването им, която е в съответствие с целите на Съюза за 2030 г. в областта на енергетиката и климата и с целта за неутралност по отношение на климата до 2050 г. Тази стратегия на Съюза за гъвкавост може да бъде придружена, когато е целесъобразно, от законодателно предложение.

Член 19ж

Схеми за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива

1. Когато инвестициите в гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива са недостатъчни за постигане на индикативната национална цел или, когато е приложимо, на предварителните индикативни национални цели, определени в съответствие с член 19е, държавите членки могат да прилагат схеми за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, състоящи се от плащания за наличния капацитет за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, без да се засягат членове 12 и 13. Държавите членки, които прилагат механизъм за осигуряване на капацитет, разглеждат възможността за внасяне на необходимите адаптации при разработването на механизмите за осигуряване на капацитет, за да насърчат използването на гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, като например оптимизация на потреблението и съхранение на енергия, без да се засяга възможността тези държави членки да използват схемите за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, посочени в настоящия параграф.

2. Възможността държавите членки да прилагат мерките за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива съгласно параграф 1 от настоящия член не пречи на държавите членки да изпълняват с други средства своите индикативни национални цели, определени съгласно член 19е.

Член 19з

Принципи на разработване на схеми за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива

Схемите за подпомагане на гъвкавостта по отношение на неизкопаемите горива, прилагани от държавите членки в съответствие с член 19ж, параграф 1:

а) не надхвърлят необходимото за постигане на индикативната национална цел или, когато е приложимо, на предварителната индикативна национална цел, определена в съответствие с член 19е, по икономически ефективен начин;

б) се ограничават до нови инвестиции в ресурси за гъвкавост по отношение на неизкопаемите горива, като например оптимизация на потреблението и съхраняване на енергия;

в) са разработени със стремеж за отчитане на критериите за местоположение с цел да се осигури оптималното разположение на новия капацитет, в който се инвестира;

г) не предполагат започване на производство на електроенергия на основата на изкопаеми горива след точката на измерване;

д) избират доставчици на капацитет чрез открит, прозрачен, конкурентен, доброволен, недискриминационен и икономически ефективен процес;

е) предотвратяват неоправдано нарушаване на ефективното функциониране на пазарите на електроенергия, включително като запазват стимулите за ефективно функциониране и ценовите сигнали, както и излагането на риск от промени в цените и пазарен риск;

ж) осигуряват стимули за интеграция на пазара на електроенергия по пазарно ориентиран и съобразен с пазара начин, като същевременно се избягват ненужните нарушения на пазарите на електроенергия и се отчитат възможните разходи за интеграция на системата, както и претоварването и стабилността на електроенергийната мрежа;

з) определят минимално равнище на участие на пазарите на електроенергия по отношение на „активираната“ енергия, което е съобразено с техническите особености на актива, предоставящ гъвкавостта;

и) налагат подходящи санкции на доставчиците на капацитет, които не спазват минималното равнище на участие на пазарите на електроенергия, посочено в буква з), или които не следват стимулите за ефективно функциониране и ценовите сигнали, посочени в буква е);

й) насърчават предоставянето на възможности за трансграничното участие на ресурсите, които са в състояние да отговорят на изискванията за технически характеристики, когато анализът на разходите и ползите е положителен.

(*) ОВ L 282, 19.10.2016 г., стр. 4.“

10) Член 21 се изменя, както следва:

а) параграф 1 се заменя със следното:

„1. Държавите членки могат да въведат механизми за осигуряване на капацитет наред с прилагането на мерките, посочени в член 20, параграф 3 от настоящия регламент, в съответствие с членове 107, 108 и 109 от ДФЕС.“

б) параграф 7 се заличава;

в) параграф 8 се заменя със следното:

„8. Механизмите за осигуряване на капацитет се одобряват от Комисията за срок, не по-дълъг от 10 години. Размерът на ангажирания капацитет се намалява въз основа на плановете за изпълнение, посочени в член 20, параграф 3. Държавите членки продължават да прилагат плана за изпълнение след въвеждането на механизма за осигуряване на капацитет.“

11) В член 22, параграф 1 буква а) се заличава;

12) В член 37, параграф 1 буква а) се заменя със следното:

„а) извършва координираното изчисляване на капацитета в съответствие с методиките, изготвени съгласно насоките относно предварителното разпределяне на капацитета по Регламент (ЕС) 2016/1719, насоките относно разпределянето на капацитета по Регламент (ЕС) 2015/1222 и управлението на претоварването и насоките за електроенергийното балансиране, установени с Регламент (ЕС) 2017/2195;“

13) В член 50 се вмъква следният параграф:

„4а. Операторите на преносни системи публикуват ясна и прозрачна информация относно капацитета, наличен за нови връзки в районите им на експлоатация, с висока пространствена детайлност, като спазват обществената сигурност и поверителността на данните и включват капацитета по искания за свързване и възможността за гъвкаво свързване в претоварени райони. Публикуваната информация включва информация относно критериите за изчисляване на капацитета, наличен за нови връзки. Операторите на преносни системи актуализират тази информация редовно, най-малко ежемесечно.

Операторите на преносни системи предоставят ясна и прозрачна информация на ползвателите на системата относно състоянието и обработването на техните искания за свързване, включително, когато е приложимо, информация, свързана със споразумения за гъвкаво свързване. Те предоставят тази информация в срок от три месеца от подаването на искането. Когато свързване, за което е подадено искане, не е нито осигурено, нито окончателно отказано, операторите на преносни системи актуализират тази информация редовно, най-малко на всеки три месеца.“

14) В член 57 се добавя следният параграф:

„3. Операторите на разпределителни системи и операторите на преносни системи сътрудничат помежду си по последователен начин при публикуването на последователна информация относно капацитета, наличен за нови връзки в съответните им райони на дейност, като тази информация предоставя достатъчно подробни данни на разработчиците на нови енергийни проекти и други потенциални ползватели на мрежата.“

15) Член 59 се изменя, както следва:

а) в параграф 1 буква б) се заменя със следното:

„б) правила за разпределяне на капацитета и за управление на претоварването съгласно членове 7—10, 13—17, 19 и 35—37 от настоящия регламент и член 6 от Директива (ЕС) 2019/944, включително правила относно методиките и процесите за изчисляване за ден напред, в рамките на деня и за предварително изчисляване на капацитета, мрежови модели, конфигурация на пазарни зони, повторно диспечиране и насрещна търговия, търговски алгоритми, единно свързване на пазарите за ден напред и в рамките на деня, различни варианти за управление, гарантираност на разпределения междузонов капацитет, разпределяне на приходите от претоварване, подробности и специфични характеристики на инструментите, посочени в член 9, параграф 3 от настоящия регламент, по отношение на елементите, посочени в параграфи 4 и 5 от същия член, разпределяне и улесняване на търговията с финансови дългосрочни права за пренос от единната платформа за разпределяне, както и честотата, падежа и специфичния характер на тези дългосрочни права за пренос, хеджиране на риска при междузоновия пренос, процедури за заявяване, възстановяване на разходите за разпределяне на капацитета и за управление на претоварването и методика за обезщетяване на операторите на разположени в морето съоръжения за производство на електроенергия от възобновяеми източници за намаляване на капацитета;“

б) в параграф 2 буква а) се заменя със следното:

„а) правила за свързване към мрежата, включително правила относно свързването на потребяващи съоръжения, свързани към преносна система, разпределителни съоръжения и разпределителни системи, свързани към преносна система, свързване на потребяващи единици, използвани за предоставяне на оптимизация на потреблението, изисквания за свързване на производителите на електроенергия и на други ползватели на системата към електроенергийната мрежа, изисквания за свързване към електроенергийната мрежа на постоянен ток с високо напрежение (ПТВН), изисквания за модули от вида „електроенергиен парк“, свързани чрез връзка за постоянен ток, и за отдалечени преобразователни подстанции за ПТВН, и оперативни процедури за уведомление при свързване към електроенергийната мрежа;“

16) В член 64 се добавят следните параграфи:

„2а. Чрез дерогация от член 6, параграфи 9, 10 и 11, Естония, Латвия и Литва могат да сключват финансови договори за балансиращ капацитет до пет години преди началото на предоставянето на балансиращия капацитет. Срокът на тези договори не надхвърля осем години, считано от присъединяването на Естония, Латвия и Литва към синхронната зона на континентална Европа.

Регулаторните органи на Естония, Латвия и Литва могат да разрешат на своите оператори на преносни системи да разпределят междузонов капацитет чрез процедура за пазарно разпределение съгласно член 41 от Регламент (ЕС) 2017/2195, без ограничения по отношение на обема, до шест месеца след деня, в който процедурата по съоптимизирано разпределение бъде изцяло въведена и започне да се прилага в съответствие с член 38, параграф 3 от същия регламент.

2б. Чрез дерогация от член 22, параграф 4, буква б), държавите членки могат да поискат производствен капацитет, при който е започнало производство за търговски цели преди 4 юли 2019 г. и е с емисии над 550 g CO_2 от изкопаеми горива за kWh електроенергия и над 350 kg CO_2 от изкопаеми горива средно на година за kWe инсталирани съоръжения, при спазване на членове 107 и 108 от ДФЕС, по изключение да може да бъде ангажиран или да получава плащания или задължения за бъдещи плащания след 1 юли 2025 г. в рамките на механизъм за осигуряване на капацитет, одобрен от Комисията преди 4 юли 2019 г.

2в. Комисията оценява въздействието на искането, посочено в параграф 2б, по отношение на емисиите на парникови газове. Комисията може да предостави дерогацията след оценка на доклада, посочен в параграф 2г, ако са изпълнени следните условия:

а) държавата членка е провела на 4 юли 2019 г. или след тази дата конкурентна тръжна процедура съгласно член 22 и със срок на изпълнение след 1 юли 2025 г., която има за цел да увеличи максимално участието на доставчиците на капацитет, отговарящи на изискванията по член 22, параграф 4;

б) размерът на капацитета, предлаган в рамките на конкурентната тръжна процедура, посочена в буква а) от настоящия параграф, не е достатъчен за преодоляване на опасението относно адекватността на ресурсите, установено съгласно член 20, параграф 1, за срока на изпълнение, обхванат от тази тръжна процедура;

в) производственият капацитет, който е с емисии над 550 g CO_2 от изкопаеми горива за kWh електроенергия, е ангажиран или получава плащания, или за него са поети ангажименти за бъдещи плащания за срок, не по-дълъг от една година, и със срок на изпълнение, не по-дълъг от срока на дерогацията, и се възлага чрез допълнителна процедура за възлагане на поръчка, която отговаря на всички изисквания по член 22, освен на предвидените в параграф 4, буква б) от настоящия член, и само за размера на капацитета, необходим, за да се отговори на опасението относно адекватността на ресурсите, посочено в буква б) от настоящия параграф.

Дерогацията съгласно настоящия параграф може да се прилага до 31 декември 2028 г., ако предвидените в него условия се спазват през целия срок на дерогацията.

2г. Искането за дерогацията, посочено в параграф 2б, се придружава от доклад на държавата членка, който включва:

а) оценка на въздействието на дерогацията върху емисиите на парникови газове и върху прехода към възобновяема енергия, увеличаването на гъвкавостта, съхраняването на енергия, електромобилността и оптимизацията на потреблението;

б) план с ключови етапи за преход от участието на производствения капацитет, посочен в параграф 2б, в механизми за осигуряване на капацитет до датата на изтичане на дерогацията, включително план за осигуряване на необходимия заместващ капацитет в съответствие с индикативната национална крива за общия дял на възобновяемата енергия и оценка на пречките пред инвестициите, които водят до липсата на достатъчно оферти в конкурентната тръжна процедура, посочена в параграф 2в, буква а).“

17) Член 69 се изменя, както следва:

а) параграф 2 се заменя със следното:

„2. До 30 юни 2026 г. Комисията прави преглед на настоящия регламент и въз основа на този преглед представя на Европейския парламент и на Съвета обстоен доклад, придружен, когато е целесъобразно, от законодателно предложение.

В доклада на Комисията се оценяват, наред с другото:

а) ефективността на съществуващите структура и функциониране на краткосрочните пазари на електроенергия, включително в кризисни или извънредни ситуации, и — в по-общ план — евентуалната неефективност по отношение на вътрешния пазар на електроенергия и различните възможности за въвеждане на евентуални корективни мерки и инструменти, които да се прилагат в кризисни или извънредни ситуации с оглед на опита на международно равнище и на развитието и новите обстоятелства на пазара на електроенергия в Съюза;

б) пригодността на настоящата правна и финансова рамка на Съюза относно разпределителните мрежи за постигане на целите на Съюза в областта на енергията от възобновяеми източници и вътрешния пазар на енергия;

в) в съответствие с член 19а, потенциалът и жизнеспособността на една или няколко пазарни платформи на Съюза за СЗЕ, които да се използват на доброволен принцип, включително взаимодействието на тези евентуални платформи с други съществуващи платформи на пазара на електроенергия и обединяването на търсенето на СЗЕ чрез агрегиране.“

б) добавя се следният параграф:

„3. До 17 януари 2025 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета подробен доклад за оценка на възможностите за рационализиране и опростяване на процеса на прилагане на механизъм за осигуряване на капацитет съгласно глава IV, за да се гарантира възможност за своевременна реакция от страна на държавите членки на опасенията относно адекватността на ресурсите. В този контекст Комисията изисква от ACER да измени методиката за оценка на адекватността на европейските ресурси, посочена в член 23, в съответствие с членове 23 и 27, в зависимост от случая.

До 17 април 2025 г. Комисията, след консултация с държавите членки, представя предложения с оглед на рационализирането и опростяването на процеса за оценка на механизмите за осигуряване на капацитет, когато е целесъобразно.“

18) Вмъква се следният член:

„*Член 69а*

Взаимодействие с правните актове на Съюза във финансовата област

Настоящият регламент не засяга прилагането на регламенти (ЕС) № 648/2012 и (ЕС) № 600/2014 и на Директива 2014/65/ЕС по отношение на дейностите на участниците на пазара или пазарните оператори, включващи финансови инструменти съгласно определението в член 4, параграф 1, точка 15 от Директива 2014/65/ЕС.“

19) В приложение I точка 1.2 се заменя със следното:

„1.2. Координираното изчисляване на капацитета се извършва за всички времеви интервали за разпределяне.“.

Член 5

Влизане в сила

Настоящият регламент влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Настоящият регламент е задължителен в своята цялост и се прилага пряко във всички държави членки.

Съставено в Брюксел на 13 юни 2024 година.

За Европейския парламент	*За Съвета*
Председател	*Председател*
R. METSOLA	H. LAHBIB